

Strafvorderlijke beslagzaken

Een praktijkgericht juridisch onderzoek

David van Reeuwijk 2056653
De Rooij / Van Wijk Advocaten
Stagementor: mr. B.G.J. de Rooij
Juridische Hogeschool Avans / Fontys
Stagedocenten: mr. S. van Dooren & mr. M. Janssen
Eindhoven, januari 2016

Strafvorderlijke beslagzaken

Een praktijkgericht juridisch onderzoek

David van Reeuwijk 2056653
De Rooij / Van Wijk advocaten
Stagementor: mr. B.G.J. de Rooij
Juridische Hogeschool Avans / Fontys
Stagedocenten: mr. S. van Dooren & mr. M. Janssen
Eindhoven, januari 2016

Voorwoord

In het kader van mijn afstudeertraject op de Juridische Hogeschool Avans / Fontys te Tilburg, heb ik stage gelopen bij De Rooij / Van Wijk Advocaten te Eindhoven. Het uitvoeren van een praktijkgericht juridisch onderzoek stond centraal in het afgelopen half jaar. Aan de hand van de resultaten van het door mij uitgevoerde onderzoek heb ik dit rapport opgemaakt. In dit voorwoord zal ik uitleggen wat de aanleiding is geweest voor dit onderzoek.

In een eerste oriënterend gesprek met mijn stagementor, mr. B.G.J. de Rooij, kwam tot uiting dat de verschillende advocaten bij genoemd kantoor problemen ervaren in beslagzaken. In een strafzaak kan het namelijk voorkomen dat goederen in beslag worden genomen ten behoeve van de strafvordering. De overheid heeft vervolgens de bevoegdheid om in beslag genomen goederen te verkopen. Deze gang van zaken brengt, zo wijst de praktijk uit, problemen met zich mee. Zo vertelde mr. De Rooij mij dat het voorkomt dat goederen, tijdens of net na een lopende zaak, al blijken te zijn verkocht. Vervolgens kan het voorkomen dat een voorwerp wel terug kan naar de rechthebbende. De beslagene/eigenaar blijkt pas achteraf met dat gegeven te worden geconfronteerd. Daarnaast zou het voorkomen dat goederen niet voor de marktconforme prijzen verkocht worden waardoor de beslagene/eigenaar in zijn gerechtvaardigde financiële belang wordt geschaad. Kortom, de praktijk wijst uit dat er nogal wat haken en ogen aan een beslagzaak kunnen zitten en de strafrechtadvocatuur loopt tegen deze problemen aan.

In overleg met mr. De Rooij heb ik er vervolgens voor gekozen om een onderzoek in te stellen naar strafrechtelijke beslagzaken en de problemen die zich in een dergelijke zaak kunnen voordoen. Dit rapport is in eerste instantie dan ook geschreven voor de advocaten van De Rooij / Van Wijk Advocaten. Maar ik nodig andere geïnteresseerden ook van harte uit om mijn rapport te lezen.

Speciale dank gaat uit naar mr. B.G.J. de Rooij, advocaat te Eindhoven, vanwege zijn hulp met betrekking tot de totstandkoming van dit rapport. Daarnaast gaat er ook dank uit naar dhr. M. van Dijk, onderzoeker bij het bureau Nationale Ombudsman, vanwege zijn geboden hulp bij het verrichten van dit onderzoek. Tot slot wil ik mr. S. van Dooren, docent op de Juridische Hogeschool, graag nog bedanken vanwege haar uitstekende begeleiding tijdens mijn afstudeerperiode.

David van Reeuwijk

Eindhoven, januari 2016

Inhoudsopgave

Samenvatting

Hoofdstuk 1: Inleiding	7
1.1 Probleembeschrijving	7
1.2 Doelstelling en centrale vraag	8
1.3 Leeswijzer	9
1.4 Afbakening	9
Hoofdstuk 2: Wat houdt strafvorderlijk beslag in?	10
2.1 Wat is het juridisch kader van beslag?	10
2.1.1 Gronden voor beslaglegging	10
2.1.2 Bevoegdheid tot inbeslagneming	12
2.2 Welke middelen zijn aan te wenden tegen een gelegd beslag?	12
2.2.1 Klaagschrift ex. art. 552a Sv	12
2.2.2 Gronden voor beklag	13
2.3 Conclusie	13
Hoofdstuk 3: Welke bevoegdheden heeft het OM ten aanzien van inbeslaggenomen voorwerpen?	14
3.1 Teruggave	14
3.2 Onderbrengen bij bewaarder	15
3.3 Bevoegdheden bewaarder	15
3.4 Conclusie	17

Hoofdstuk 4: Welke problemen ervaren beslagene in beslagzaken waardoor zij in hun financiële belang getroffen worden? 18

4.1 Welke problemen zijn te onderscheiden?	18
4.2 Informatieverstrekking	22
4.3 (Te) lage verkoopopbrengst	22
4.3.1 Terminologie	23
4.3.2 Totstandkoming taxaties	24
4.3.3 Totstandkoming taxaties anno 2007	25
4.4 Totstandkoming taxaties heden	26
4.5 Conclusie	29

Hoofdstuk 5: Welke middelen zijn aan te wenden tegen geschade financiële belangen? 30

5.1 Op welke strafvorderlijke schadecompensatieregelingen kan een beslagene zich beroepen?	30
5.1.1 Schadecompensatie bij strafvorderlijk overheidsoptreden	30
5.1.2 Klacht indienen	31
5.2 Welke schadevergoedingsmogelijkheden bestaan er voor een beslagene?	31
5.2.1 Onrechtmatige overheidsdaad	31
5.2.2 Rechtmatige overheidsdaad	32
5.2.2.1 Bij de bestuursrechter	32
5.2.2.2 Bij de civiele rechter	34
5.2.2.3 Vereisten art. 6:162 BW	35
5.3 Verhouding civielrechtelijke en strafrechtelijke schadevergoeding	37
5.4 Conclusie	37

Hoofdstuk 6: Conclusies en aanbevelingen 38

Literatuurlijst 42

Bijlagen

Samenvatting

De centrale vraag bij dit onderzoek was de volgende. Welke aanbevelingen zijn af te leiden uit een analyse van de huidige wet- en regelgeving en stand van jurisprudentie wat betreft strafvorderlijke beslagzaken ex. art. 94 en 94a Sv, om als advocaat de juiste middelen aan te wenden om een geschaad financieel belang van een beslagene/eigenaar van een inbeslaggenomen voorwerp te kunnen voorkomen of te compenseren?

Dit onderzoek heeft allereerst een overzicht wat betreft de wet- en regelgeving en jurisprudentie over beslagzaken ex. art. 94 en 94a Sv opgeleverd. Vaststaat dat op grond van die artikelen beslag mag worden gelegd op verschillende voorwerpen in het kader van de strafvordering. Een inbeslaggenomen voorwerp wordt nadat het in beslag is genomen, mits teruggave niet aan de orde is of kan zijn, ondergebracht bij een bewaarder. De bewaarder is veelal de Domeinen Roerende Zaken, maar ook andere instanties kunnen als bewaarder worden aangewezen. De bewaarder kan vervolgens bij machtiging van het Openbaar Ministerie inbeslaggenomen voorwerpen verkopen. Gebleken is dat de beslagene/eigenaar tegen die verkoop geen rechtsmiddelen aan kan wenden. De klaagschriftprocedure van art. 552a Sv staat niet open om bezwaar te maken tegen de verkoop van een inbeslaggenomen goed, een voornemen daartoe of de uiteindelijke opbrengst daarvan.

Vervolgens is uit een onderzoek naar de praktijk gebleken dat mede door de wettelijke gebreken problemen ontstaan. Er zijn daarbij een tweetal in het oog springende problemen te onderscheiden. Beslageneën ervaren namelijk dat zij niet actief geïnformeerd worden omtrent de actuele of veranderende status van het beslag en dat zij zich in sommige gevallen niet kunnen verenigen met de verkoopopbrengst van hun verkochte inbeslaggenomen voorwerp.

Wat betreft het probleem omtrent de informatieverstrekking in beslagzaken is als oorzaak aan te wijzen het ontbreken van een regeling of voorschrift welke bepaald dat beslageneën automatisch geïnformeerd worden over de actuele of veranderende status van een inbeslaggenomen voorwerp. Een regeling of voorschrift welke bepaalt dat beslageneën op de hoogte worden gesteld van de actuele – of de (toekomstig) veranderende – status van een inbeslaggenomen voorwerp zou een hoop problemen kunnen voorkomen. De beslagene, of zijn advocaat, kan in dat geval telkens tijdig en gericht ageren.

Het tweede opzichtelijke knelpunt houdt verband met de opbrengst van een reeds verkocht inbeslaggenomen voorwerp. Genoemd probleem doet zich veelal voor bij inbeslaggenomen auto's. Dit onderzoek heeft zich daarom tot die gevallen beperkt. De onenigheid ontstaat op het moment dat een auto teruggegeven kan worden (omdat de rechter of Officier van Justitie dit heeft bepaald), maar vervolgens blijkt dat de auto is verkocht. De taxatiewaarde die vastgesteld is door de Domeinen Roerende Zaken wordt dan verondersteld (te) laag te zijn. Gebleken is dat het betrekken van de technische staat van een auto van onontbeerlijk belang is bij de schatting van de waarde van een auto. De DRZ betreft die specificaties niet bij haar taxaties. Dit leidt vervolgens onvermijdelijk tot onbetrouwbare taxatiewaarden. Daardoor is de verkoop van een inbeslaggenomen voorwerp niet op de meest geschikte en beste wijze voorbereid en daardoor vertegenwoordigt de taxatiewaarde niet de waarde in het economisch verkeer. Dit zou echter wel de maatstaf moeten zijn volgens de rechter.

Gebleken is dat als er daadwerkelijk een meningsverschil ontstaat over de financiële aspecten van een beslagzaak, een schadevergoeding op basis van de rechtmatige daad de enige manier is om een verondersteld geschaad financieel belang in beslagzaken door een rechter te laten beslechten.

Hoofdstuk 1: Inleiding

1.1 Probleembeschrijving

In Nederland draagt de wet het Openbaar Ministerie (hierna: OM) de taak op om strafbare feiten op te sporen en verdachten te vervolgen. Om dit doel te bereiken heeft het OM een aantal middelen tot haar beschikking. De zogenaamde dwangmiddelen, bijvoorbeeld huiszoekingen of telefoontaps. Een van de middelen die tevens tot de beschikking van het OM staat is het leggen van strafvorderlijk beslag.

Volgens art. 134 Sv moet onder inbeslagneming worden verstaan een voorwerp onder zich nemen of gaan houden ten behoeve van de strafvordering. Door toepassing van dit dwangmiddel komen de rechten van degene onder wie het voorwerp in beslag genomen wordt, ook wel de beslagene genoemd, in het geding. Het civielrechtelijke eigendomsrecht ex. art. 5:1 BW wordt niet verstoord, maar beslag maakt wel inbreuk op het genot dat de rechthebbende van het voorwerp geniet.¹ Een voorwerp wordt immers uit de beschikkingsmacht van de rechthebbende gehaald en onder de macht van de beslaglegger gebracht. Het Eerste Protocol bij het EVRM, meer in bijzonder art. 1. van dit protocol, kent aan een ieder het recht van 'peaceful enjoyment of his possessions' toe. De Staat mag zich volgens datzelfde artikel echter wel inmengen in dat recht op het moment dat dit voorzien is bij wet en er daarbij een algemeen belang wordt gediend. Gelet op het voornoemde dient een inbeslagneming zo zorgvuldig en proportioneel mogelijk te verlopen. Daarom zijn er dan ook een aantal wettelijke bepalingen opgenomen in het Wetboek van Strafvordering en is inbeslagneming ook nader uitgewerkt in lagere wet- en regelgeving.

In een strafzaak kan het dus voorkomen dat er – naast de hoofdzaak – een inbeslagnemingszaak gaat lopen op het moment dat er voorwerpen in beslag worden genomen ten behoeve van de strafvordering. Die voorwerpen kunnen om een aantal redenen in beslag worden genomen. Art. 94 Sv geeft de gronden voor beslag en stelt in lid 1 dat voorwerpen vatbaar voor beslag zijn op het moment dat deze kunnen dienen om de waarheid aan de dag te brengen of om wederrechtelijk verkregen voordeel aan te tonen. Daarnaast zijn ingevolge lid 2 alle voorwerpen waarvoor verbeurdverklaring of onttrekking aan het verkeer kan worden bevolen, vatbaar voor inbeslagneming. Inbeslagneming kan tevens op grond van art. 94a Sv geschieden. Dan heeft het beslag echter een ander karakter. Ingevolge dat artikel kunnen voorwerpen in beslag worden genomen tot bewaring van het recht tot verhaal voor een ter zake van het betreffende misdrijf op te leggen geldboete of ter verplichting tot betaling van een geldbedrag ter ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel. Inbeslagneming op grond van dit artikel kan dan ook alleen als er sprake is van verdenking van een misdrijf waarvoor een geldboete van de vijfde categorie kan worden opgelegd. Deze vorm van beslag wordt, gelet op het bovenstaande, ook wel conservatoir beslag genoemd.

Op het moment dat een voorwerp in beslag genomen is wordt het, mits het niet kan worden teruggegeven ingevolge art. 116 Sv, ondergebracht bij een bewaarder. Dit is veelal de Domeinen Roerende Zaken, een instantie van het Ministerie van Financiën. In art. 117 lid 1 Sv is bepaald dat een voorwerp door de bewaarder in ieder geval niet vervreemd, vernietigd, prijsgegeven of tot een ander doel dan het onderzoek mag worden gebruikt, tenzij er een machtiging is gegeven. Deze machtiging tot vervreemding wordt door het OM verleend op verzoek van de bewaarder ex art. 117 lid 2 jo lid 3 Sv. De machtiging wordt verleend ten

¹ Corstens 2014, p. 423.

aanzien van voorwerpen die of niet geschikt zijn voor beslag of waarvan de kosten van de bewaring niet in redelijke verhouding staan tot hun waarde of die vervangbaar zijn en waarvan de tegenwaarde op eenvoudige wijze kan worden bepaald. Dat de bewaarder het initiatief heeft om te bepalen wanneer zij een bepaald voorwerp wil gaan verkopen is op zichzelf niet verbazingwekkend. De bewaarder is namelijk de aangewezen autoriteit die de capaciteit van de opslagplaatsen van justitie dient te bewaken. Dit gegeven levert in de praktijk echter problemen op.

Een beslagene heeft namelijk middels de klaagschriftprocedure ex. art. 552a Sv de mogelijkheid om bezwaar te maken tegen de inbeslagname en kan langs deze weg proberen zijn voorwerpen terug te krijgen. Maar op het moment dat de bewaarder voornemens is een voorwerp te verkopen, is hij geenszins wettelijk verplicht de beslagene daarover te informeren. Het Bureau Nationale Ombudsman is voornemens onderzoek te doen naar dergelijke informatieverstrekking in beslagzaken. Aanleiding voor dit voornemen zijn ontvangen klachten over het feit dat beslagene(n) niet (actief) geïnformeerd worden over de status van een inbeslaggenomen voorwerp.² Ook blijkt dat het OM in een aantal gevallen laat weten dat een voorwerp terug kan worden gegeven, waarna later blijkt dat het betreffende voorwerp al is verkocht of vernietigd.

Bij De Rooij / Van Wijk Advocaten hebben zich recent ook beslagkwesties voorgedaan waarin soortgelijke problemen naar voren kwamen. Zij geven ook aan dat het voorkomt dat voorwerpen worden verkocht of vernietigd en dat de beslagene/eigenaar pas achteraf met dat gegeven wordt geconfronteerd. Daarnaast ervaren zij een ander probleem; de manier waarop de veilingen verlopen is niet altijd even zuiver. Voorwerpen worden bijvoorbeeld onder de taxatiewaarde verkocht. Ook komt het voor dat die taxatiewaarde op zichzelf vaak ook door een cliënt wordt verondersteld (te) laag te zijn.^{3 4} Een en ander brengt met zich mee dat de beslagene/eigenaar in zijn gerechtvaardigde (financiële) belang wordt geschaad. Kortom, de praktijk wijst uit dat er zich problemen voordoen bij procedures met betrekking tot beslag.

1.2 Doelstelling en centrale vraag

Gelet op het feit dat de wet- en regelgeving omtrent beslag verspreid en gedecentraliseerd (of ontoereikend) is, is het voor een advocaat niet altijd even makkelijk om zijn cliënten optimaal in zijn belangen te kunnen behartigen. Reden waarom de doelstelling van dit onderzoek is het bieden van een analyse van het juridisch kader inzake beslag alsmede de strafrechtelijke en civielrechtelijke rechtsbescherming inzake een geschaad financieel belang. Daarnaast zal daarbij een analyse gegeven worden over de huidige stand van zaken wat betreft de jurisprudentie, zodat het geheel als handboek kan fungeren voor toekomstige zaken met betrekking tot inbeslagname.

De centrale vraag die vervolgens bij dit onderzoek geformuleerd is luid als volgt. Welke aanbevelingen zijn af te leiden uit een analyse van de huidige wet- en regelgeving en stand van jurisprudentie wat betreft strafvorderlijke beslagzaken ex. art. 94 en 94a Sv, om als advocaat de juiste middelen aan te wenden om een geschaad financieel belang van een beslagene/eigenaar van een inbeslaggenomen voorwerp te kunnen voorkomen of te compenseren? Met deze vraag is dit onderzoek gestart en aan de hand daarvan is een praktijk gericht juridisch onderzoek ingesteld.

² Het bureau Nationale ombudsman ontvangt klachten onder vermelding van dossiernummer 2015.11288.

³ Rb. 's-Gravenhage (team kanton) 18 november 2014, nr. 2305949 RL EXPL 13-25747

⁴ De Nationale ombudsman 26 juli 2013, rapport 2013/088

1.3 Leeswijzer

Dit onderzoek begint in hoofdstuk 2 allereerst met een uitgebreide uiteenzetting van het juridisch kader inzake beslag. Daarbij komen de wettelijke gronden en bevoegdheden inzake beslag aan de orde. Daarnaast zal ook in worden gegaan op de strafvorderlijke klaagschriftprocedure die door een beslagene in kan worden gesteld, om zijn inbeslaggenomen voorwerp terug te krijgen. Vervolgens worden de wettelijke bevoegdheden van het OM en de bewaarder ten aanzien van inbeslaggenomen voorwerpen onder de loep genomen in hoofdstuk 3. Daarna wordt in hoofdstuk 4 aan de hand van praktijkvoorbeelden uiteen gezet welke problemen zich daadwerkelijk voordoen in beslagzaken. Ook wordt in dat hoofdstuk gezocht naar een oorzaak van die problemen en hoe deze opgelost zouden kunnen worden. In het laatste hoofdstuk zal tot slot in worden gegaan op de aan te wenden middelen om een geschaad financieel belang van een beslagene/eigenaar van een inbeslaggenomen voorwerp te kunnen voorkomen of te compenseren. Tot slot zal er een concluderend hoofdstuk volgen waar de belangrijkste conclusies van dit onderzoek gegeven worden. Daarbij zullen ook aanbevelingen worden gedaan aan de hand van het antwoord op de centrale vraag.

1.4 Afbakening

Het is ondoenlijk om een onderzoek in te stellen naar alle verschillende soorten (qua voorwerpen) beslagzaken. De geschetste problematiek uit deze probleembeschrijving ziet veelal op inbeslaggenomen auto's. Reden waarom er voor dit onderzoek voor is gekozen om de nadruk te leggen op inbeslaggenomen auto's. Waar in dit rapport wordt verwezen naar 'een inbeslaggenomen voorwerp' wordt dus 'auto' bedoeld.

Hoofdstuk 2. Wat houdt strafvorderlijk beslag in?

Inleiding

Het OM is op grond van art. 124 Wet RO belast met het opsporen van strafbare feiten. Een van de middelen die tot de beschikking van het OM staat om dat doel te bereiken is het leggen van beslag op voorwerpen. Inbeslagneming laat zich in art. 134 Sv omschrijven als een voorwerp onder zich nemen of gaan houden ten behoeve van de strafvordering. In het Wetboek van Strafvordering is beslag beschreven in de artikelen 94 e.v.

In dit hoofdstuk komen de gronden van strafvorderlijke beslaglegging aan de orde. Deze gronden staan beschreven in art. 94 en 94a Sv. In de inleiding van dit onderzoek is beschreven dat beslag de rechten van een betrokkene aantast. Daarom is bij wet geregeld dat niet iedereen zomaar bevoegd is voorwerpen in beslag te nemen. De bepalingen over die bevoegdheid zullen – na een uiteenzetting van de gronden – worden besproken. Na bespreking van deze bepalingen is er een concreet beeld gevormd wordt over wat inbeslagneming nu precies inhoudt.

Tot slot zal in dit hoofdstuk tevens uiteen worden gezet welke strafvorderlijke rechtsmiddelen tot de beschikking van een betrokkene staan op het moment dat hij bezwaar heeft tegen de beslaglegging. Oftewel wat kan een beslagene – degene onder wie een voorwerp in beslag is genomen – doen tegen de inbeslagneming. Art. 552a Sv voorziet daarin en dat artikel alsmede de andere daarbij van belang zijnde bepalingen zullen uiteen worden gezet.

2.1 Wat is het juridisch kader van beslag?

2.1.1 Gronden voor beslaglegging

Inbeslagneming kan geschieden op grond art. 94 Sv en art. 94a Sv. Art. 94 Sv geeft de algemene gronden voor beslag. In lid 1 staat vermeld dat voorwerpen vatbaar voor beslag zijn op het moment dat deze kunnen dienen om de waarheid aan de dag te brengen of om wederrechtelijk verkregen voordeel aan te tonen. Lid 2 geeft vervolgens nog een tweetal gronden. Die luiden dat alle voorwerpen waarvoor verbeurdverklaring of onttrekking aan het verkeer kan worden bevolen, tevens vatbaar zijn voor inbeslagneming.

Voorts kan inbeslagneming tevens geschieden op grond van art. 94a Sv. Volgens dat artikel kunnen voorwerpen in beslag worden genomen tot bewaring van het recht tot verhaal voor een ter zake van het betreffende misdrijf op te leggen geldboete of ter verplichting tot betaling van een geldbedrag ter ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel. Inbeslagneming op grond van dit artikel kan dan ook alleen als er sprake is van verdenking van een misdrijf waarvoor een geldboete van de vijfde categorie kan worden opgelegd. Deze vorm van beslag wordt, gelet op het bovenstaande, ook wel conservatoir beslag genoemd en heeft dus een ander karakter dan beslag in de zin van art. 94 Sv.

Voor de volledigheid en duidelijkheid volgt voor elk artikel een aparte tabel, voorzien van uitleg. Daarbij verdient het opmerking dat van belang is dat voor beide artikelen geldt dat bij elke grond het belang van de strafvordering op moet wegen tegen andere belangen, zoals het belang van de betrokkene op behoud van beschikkingsmacht over het voorwerp.⁵

GRONDEN art. 94 Sv.	UITLEG
om de waarheid aan de dag te brengen,	<i>Alle voorwerpen die kunnen dienen om de waarheid te achterhalen zijn vatbaar voor beslag. Dat houdt in dat het voorwerp dat in beslag is genomen redelijkerwijs bij moet dragen aan het aan de dag brengen van de waarheid omtrent het strafbare feit waarvan de verdenking bestaat dat de beslagene die zou hebben begaan.</i>
om aan te tonen dat er sprake is van wederrechtelijk verkregen voordeel,	<i>Hierbij geldt dat er een vermoeden moet bestaan dat de verdachte veroordeeld wordt wegens het begaan van een strafbaar feit en daar wederrechtelijk voordeel (anders gezegd: criminele winst) van heeft genoten.</i>
ter verbeurdverklaring,	<i>Voorwerpen waarvan is aangetoond dat die in relatie stonden tot het strafbare feit waarvan de betrokkene is verdacht, worden verbeurd verklaard. Een voorbeeld hiervan is een auto waarmee een drugstransport gerealiseerd is. Verbeurdverklaring geschiedt bij rechterlijk vonnis of administratief besluit. (art. 33 Sr) De eigenaar van een voorwerp verliest zijn eigendomsrecht waarna de zaak aan de Staat toekomt.</i>
ter onttrekking aan het verkeer.	<i>Onttrekking aan het verkeer komt voor bij voorwerpen die überhaupt wettelijk gezien geen deel uit mogen maken van iemands bezit, zoals een vuurwapen. Onttrekking aan het verkeer is net als verbeurdverklaring een beslissing van de rechter. De voorwerpen vallen tevens toe aan de Staat.</i>

Figuur 1. Tabel art. 94 Sv

GRONDEN art. 94a Sv.	UITLEG
geldboete	<i>Een voorwerp wordt in beslag genomen tot bewaring van het recht tot verhaal voor een ter zake van het betreffende misdrijf op te leggen geldboete.</i>
ontneming wederrechtelijk verkregen voordeel	<i>Een voorwerp wordt in beslag genomen tot bewaring van het recht tot verhaal voor een naar aanleiding van dat misdrijf op te leggen verplichting tot betaling van een geldbedrag ter ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel. (criminele winst)</i>

Figuur 2. Tabel art. 94a Sv

⁵ HR 19 februari 1991, NJ 1992/50

2.1.2 Bevoegdheid tot inbeslagneming

Nu in kaart is gebracht op welke gronden een voorwerp in beslag genomen mag worden, is vervolgens belangrijk en relevant wie volgens de wet bevoegd is een voorwerp in beslag te nemen. Het kan immers niet zo zijn dat een dergelijk ingrijpend dwangmiddel te pas en te onpas ingezet mag worden. Daarom is de bevoegdheid tot inbeslagneming in het Wetboek van Strafvordering geregeld.

Krachtens art. 126b jo. art. 181 Sv komt zowel aan de rechter commissaris – de aan een strafrechtelijk onderzoek verbonden onderzoeksrechter – als officier van justitie de zelfstandige bevoegdheid tot inbeslagneming toe. In sommige gevallen dient de officier van justitie een schriftelijke machtiging te hebben welke te verlenen is door de rechter commissaris. Ingevolge art. 96 lid 1 Sv is tevens iedere opsporingsambtenaar bevoegd de daarvoor vatbare voorwerpen in beslag te nemen in geval van ontdekking op heterdaad van een strafbaar feit of in geval van verdenking van een misdrijf zoals omschreven in art. 67 lid 1 Sv.

Tot slot verdient het nog opmerking dat de ambtenaar die toepassing geeft aan art. 94 Sv of art. 94a Sv een aantal formaliteiten in acht dient te nemen ex. art. 94b Sv. Denk daarbij bijvoorbeeld aan het informeren – kennisgeving van inbeslagneming (KvI) – van de betrokkene van wie het voorwerp in beslag is genomen.

2.2 Welke middelen zijn aan te wenden tegen een gelegd beslag?

2.2.1 Klaagschrift ex. art. 552a Sv

Een persoon die de beschikking over een voorwerp verliest – de beslagene – doordat deze in beslag is genomen, kan daar tegen een strafvorderlijk rechtsmiddel aan wenden. Hij kan een klaagschrift op grond van art. 552a Sv indienen bij de griffie van de rechtbank. Het klaagschrift dient te worden behandeld door de rechtbank van het arrondissement waarbinnen de beslaglegging heeft plaatsgevonden. Ook anderen kunnen een klaagschrift indienen als zij menen belanghebbend te zijn. Als belanghebbenden in een klaagschriftprocedure kunnen in zijn algemeenheid alle personen aangemerkt worden die een recht op teruggave van het voorwerp kunnen vorderen. In de eerste plaats is dat logischerwijs de beslagene, degene onder wie het voorwerp in beslag is genomen.⁶ Ook de eigenaar of degene die stelt een ander zakelijk recht op het inbeslaggenomen voorwerp te hebben kan zich als belanghebbende bestempelen.⁷ Een houder van een voorwerp is echter geen belanghebbende.

Een belanghebbende kan onmiddellijk na inbeslagneming of kennisneming van inbeslagneming beklag in de zin van voornoemd artikel instellen. Volgens datzelfde artikel kan de belanghebbende, volgens lid 3, bij afgedane (hoofd)zaken nog binnen drie maanden na het onherroepelijk worden van die zaak een klaagschrift indienen. Is er nog geen sprake van vervolging dan geldt volgens lid 4 voor de indiening van een klaagschrift een termijn van twee jaar. Wordt er tussentijds vervolging ingesteld, dan geldt lid 3 wederom.

⁶ HR 18 maart 1975, *NJ* 1975,232; HR 28 juni 1977, *NJ* 1977,508

⁷ HR 6 januari 2004, *NJ* 2004,179; HR 8 februari 2011, *LJN* BO2962

2.2.2 Gronden voor het beklag

Een belanghebbende kan zich ingevolge art. 552a lid 1 Sv wat betreft beslagzaken schriftelijk beklagen over de inbeslagneming. In principe kan een belanghebbende zich op basis van voornoemd artikel beklagen over een drietal facetten aangaande de inbeslagneming. De inbeslagneming zelf (de rechtmatigheid), het gebruik van de in beslag genomen voorwerpen of – en dat is het meest voorkomend – het uitblijven van een last tot teruggave. Daarnaast kan op grond van art. 552ab Sv geklaagd worden over de beslagbeslissing bij een transactie, strafbeschikking of schikking. Ook kan een belanghebbende ingevolge art. 552b Sv klagen over verbeurdverklaring of onttrekking aan het verkeer. Tot slot kan een belanghebbende zijn klaagschrift indienen indien hij het niet eens is met een voorgenomen besluit op grond van art. 116 lid Sv of als hij verzoekt om toepassing van art. 118a Sv. (zie voor beide artikelen paragraaf 3.1) Een andere grond maakt de klager niet ontvankelijk.

Uit de jurisprudentie is af te leiden dat de Hoge Raad van mening is dat de klaagschriftprocedure niet voorziet in de gevallen waarin een belanghebbende een schadevergoeding eist door geleden schade ten gevolge van de inbeslagname of bewaring tijdens beslag.⁸ Daarbij valt te denken aan materiële schade aan een auto, maar ook aan een veronderstelde (te) lage verkooppopbrengst. Voor een beslagene/rechthebbende bestaat dus wel de mogelijkheid om tegen het gelegde beslag bezwaar te maken op grond van art. 552a Sv, maar die procedure is niet bedoeld om financiële belangen te waarborgen. Een financieel belang zal daardoor slechts bij de burgerlijke rechter gewaarborgd kunnen worden. De Hoge Raad is namelijk van mening dat de klaagschriftprocedure niet toegesneden is op het behandelen van genoemde belangen. Voorts heeft de Hoge Raad dan ook bepaald dat beklag in de zin van voornoemd artikel niet openstaat voor bezwaar tegen een voornemen tot vervreemding of de feitelijke uitvoering daarvan. (zie daarover paragraaf 3.3)⁹

Het bovenstaande maakt dat in het licht van dit onderzoek een verdere uitvoerige bespreking over de klaagschriftprocedure ex. art. 552a Sv overbodig is. Daarom zal deze achterwege worden gelaten.

2.3 Conclusie

Uit dit hoofdstuk kan een korte maar belangrijke conclusie getrokken worden. Het voorgaande maakt namelijk dat er voor de belanghebbende geen strafvorderlijk rechtsmiddel openstaat om bezwaar te maken tegen de beslissing tot toepassing van art. 117 Sv (afgeven machtiging verkoop, zie daarover paragraaf 3.3) of de feitelijke uitvoering daarvan.

In het volgende hoofdstuk zal uiteen worden gezet wat onder andere die bepaling precies betekent. In dat hoofdstuk wordt namelijk ingegaan op de wettelijke regelingen die voorzien in de situaties dat het beslag op een voorwerp voor langere tijd in stand blijft. De bevoegdheid die het OM dan heeft is wettelijk bepaald. Die wettelijke bevoegdheden zullen onder de loep worden genomen. Vervolgens zal aan het eind van dat hoofdstuk een overkoepelende conclusie volgen omtrent alle voor dit onderzoek van belang zijnde wet- en regelgeving.

⁸ HR 22 april 1986, *NJ* 1986,783

⁹ HR 2 maart 1999, *NJ* 1999, 416

Hoofdstuk 3: Welke bevoegdheden heeft het OM ten aanzien van inbeslaggenomen voorwerpen?

Inleiding

Nu in het vorige hoofdstuk in kaart is gebracht welke voorwerpen in beslag genomen mogen worden, wanneer dat mag en door wie, is de logische stap vervolgens om te bezien wat het OM met voorwerpen doet (en wettelijk gezien in de praktijk mag doen) op het moment dat een voorwerp daadwerkelijk in beslag is genomen. Er zijn in zo'n geval in principe twee mogelijkheden. De eerste optie is dat het voorwerp kan worden teruggegeven. De tweede mogelijkheid is dat op het voorwerp beslag blijft rusten omwille van een strafrechtelijk onderzoek en de strafvorderlijke belangen die daarmee gepaard gaan.

Op het moment dat voorwerpen in beslag zijn genomen, op welke grond dan ook, staan in de artt. 116 t/m 119 Sv bepalingen over de teruggave en bewaring van in beslag genomen voorwerpen. Die artikelen zullen behandeld worden evenals het daarop gebaseerde Besluit inbeslaggenomen voorwerpen.

3.1 Teruggave

Op het moment dat het strafvorderlijk belang geëindigd is waarvoor een bepaald voorwerp in beslag is genomen, dan dient het beslag te eindigen en wordt het voorwerp geretourneerd aan de rechthebbende ex. art. 116 Sv. Anders gezegd verzet het belang van de strafvordering zich niet langer tegen de opheffing van het beslag. De (hulp)officier van justitie die op grond van art. 94 Sv in kennis was gesteld van de inbeslagname beëindigt dan het beslag en draagt zorg voor de teruggave. Dat houdt ingevolge art. 134 lid 3 Sv in dat onder teruggave tevens wordt begrepen het verrichten van de in verband met de beëindiging van het beslag vereiste formaliteiten.

Een voorwerp waar waardebeslag op rust in de zin van art. 94a Sv kan in principe niet teruggegeven worden ingevolge art. 116 Sv. Het strafvorderlijk belang is immers nog niet gediend. Toch kan een dergelijk voorwerp dan onder zekerheidsstelling worden teruggegeven. Daartoe kan het OM zich ingevolge art. 118a Sv ambtshalve bewegen. De beslagene kan dit ook verzoeken. De zogeheten zekerheid bestaat dan in de storting van geldwaarden door de beslagene, waarna hij het voorwerp terugkrijgt. Het beslag blijft dan rusten op het geld.

3.2 Onderbrengen bij bewaarder

Is teruggave in eerste instantie niet aan de orde dan dient het betreffende voorwerp ingevolge art. 118 lid 1 Sv onder de hoede van een bewaarder te worden gebracht. Art. 118 Sv meldt tevens dat bij algemene maatregel van bestuur bewaarders worden aangewezen. Deze AMvB is het Besluit inbeslaggenomen voorwerpen (hierna BIV).¹⁰ Art. 1 BIV somt in negen categorieën de instanties op die – elk voor andere voorwerpen – als bewaarders kunnen worden aangewezen door het OM. In strafzaken zullen vooral roerende zaken zoals auto's in beslag worden genomen. De meest voorkomende bewaarder is dan ook genoemd in art. 1 sub i BIV; de Domeinen Roerende Zaken van het Ministerie van Financiën. (hierna: DRZ)

De bewaarder draagt zorg voor de bewaring en onderhoud van inbeslaggenomen voorwerpen. Op grond van art. 11 lid 1 BIV geschiedt het voorgaande zonder kosten voor degene bij wie het voorwerp in beslag werd genomen. Er bestaat een (significante) kans dat een voorwerp, nadat hij is ondergebracht bij een bewaarder, toch teruggegeven kan worden. De Officier van Justitie doet dan ingevolge art. 119 lid 1 Sv de bewaarder een last tot teruggave doen toekomen. Op grond van art. 11 lid 3 BIV houdt de bewaarder vervolgens minstens drie maanden het voorwerp ter beschikking van de rechthebbende totdat deze daarop aanspraak maakt. Na drie maanden is de bewaarder bevoegd te handelen alsof het voorwerp verbeurd verklaard is ex. art. 12 BIV.

3.3 Bevoegdheden bewaarder

Blijft een voorwerp onder de hoede van een bewaarder dan is in art. 117 lid 1 Sv bepaald dat een voorwerp door de bewaarder in ieder geval niet vervreemd, vernietigd, prijsgegeven of tot een ander doel dan het onderzoek mag worden gebruikt, tenzij er een machtiging is gegeven. Deze machtiging wordt door het OM verleend op verzoek van de bewaarder ex art. 117 lid 2 jo lid 3 Sv. De machtiging wordt verleend ten aanzien van voorwerpen die of niet geschikt zijn voor beslag of waarvan de kosten van de bewaring niet in redelijke verhouding staan tot hun waarde of die vervangbaar zijn en waarvan de tegenwaarde op eenvoudige wijze kan worden bepaald. Voorwerpen waarvan de kosten van de bewaring niet in redelijke verhouding zijn tot hun waarde zijn volgens art. 10 lid 3 sub 1 BIV in ieder geval motoren en auto's welke een waarde minder dan € 600, - vertegenwoordigen. Onder voorwerpen die vervangbaar zijn en waarvan de tegenwaarde op eenvoudige wijze kan worden bepaald vallen ingevolge art. 10 lid 4 sub 4 BIV in ieder geval motoren en auto's met een waarde van meer dan € 600, - en minder dan € 3.000, -.

Dat de bewaarder het initiatief heeft om te bepalen wanneer een bepaald voorwerp verkocht gaat worden is op zichzelf niet verbazingwekkend. De bewaarder is namelijk de aangewezen autoriteit die de capaciteit van de opslagplaatsen van justitie dient te bewaken. Dat is de reden waarom ingevolge lid 5 van art. 117 Sv de bewaarder de machtiging automatisch verkrijgt in geval van niet tijdig reageren van het OM. Vreemd genoeg bestaat er geen wettelijke bepaling die voorschrijft dat de beslagene, of een andere belanghebbende zoals de eigenaar, geïnformeerd dient te worden over het voornemen tot verkoop dan wel de uitvoering daarvan. Er bestaat slechts een informatieplicht voor de Officier van Justitie aan de rechter-commissaris ex. art. 117a Sv.

¹⁰ Besluit inbeslaggenomen voorwerpen, 27 december 1995, stb. 699

Op het moment dat de bewaarder over wil gaan tot verkoop is het aan hem om zorg te dragen voor de bepaling van de waarde die het voorwerp op dat moment bij verkoop redelijkerwijs zou moeten opbrengen ex. art. 117 lid 3 Sv jo art. 14 lid 1 BIV. Art. 14 BIV noemt vervreemding echter niet in het eerste lid. Of het hier gaat om een fout of bewuste keuze van de wetgever is niet duidelijk. Volgens lid 2 van art. 14 BIV dient de bewaarder een deskundige in te schakelen op het moment dat het een voorwerp betreft waarvan aannemelijk is dat het een waarde vertegenwoordigt welke hoger is dan € 35.000, -. Ook dient een deskundige in te worden geschakeld als het gaat om voorwerpen van specifieke aard. Van de geschatte prijs dient volgens art. 14 lid 3 BIV een rapport op te worden gemaakt welke toegezonden dient te worden aan de Officier van Justitie.

Op het moment dat een voorwerp verkocht wordt en dus om baat wordt vervreemd betekent dat geenszins dat het beslag opgeheven is. Het beslag blijft rusten op de verkregen opbrengst ex. art. 117 lid 4 Sv, onverminderd het bepaalde in art. 116 Sv. Als een voorwerp niet om baat is vervreemd, doordat het bijvoorbeeld is onttrokken aan het verkeer, eindigt het beslag wel. Mocht een last tot teruggave afgegeven zijn voor een voorwerp dat reeds is vervreemd, dan is het aan de bewaarder om ingevolge art. 119 lid 2 Sv over te gaan tot uitbetaling van de prijs, die het voorwerp bij verkoop heeft opgebracht of redelijkerwijs zou hebben opgebracht (bijvoorbeeld in geval van vernietiging). Op het moment dat de verkoop tegen een onredelijke prijs heeft plaatsgevonden, moet de waarde en niet de opbrengst worden vergoed.¹¹

Tot slot heeft de bewaarder krachtens art. 118 lid 3 Sv nog de bevoegdheid het beslag te beëindigen twee jaar na de datum van inbeslagneming. Op grond van art. 118 lid 4 jo art. 353 lid 2 Sv mag de bewaarder, op het moment dat het voorwerp op last van de zittingsrechter wordt bewaard, deze bevoegdheid slechts uitoefenen vanaf het moment dat drie maanden zijn verstreken nadat de einduitspraak onherroepelijk is geworden. Dit is de termijn die een belanghebbende heeft om nog een klaagschrift in te kunnen dienen. (zie paragraaf 2.2.1) Tot slot mag de bewaarder krachtens lid 5 van art. 118 Sv deze bevoegdheid niet uitvoeren wanneer het OM binnen veertien dagen kennis geeft bezwaar te hebben.

Mag vermelde bevoegdheid wel worden uitgeoefend dan wordt het beslag ingevolge art. 134 lid 2 sub d Sv beëindigd doordat de bewaring op de voet van art. 118 lid 3 door tijdsverloop is beëindigd en het voorwerp niet om baat is vervreemd. In dat geval mag de bewaarder handelen ex. art. 117 lid 1 Sv. (zie daarvoor het begin van deze paragraaf)

¹¹ HR 20 december 1940, *NJ* 1941, 365

3.4 Conclusie

Gelet op hetgeen betoogd onder 2.2.2, in onderling verband bezien met datgene wat onder 3.3 uiteen is gezet, kan worden geconcludeerd dat de wijze waarop de wet thans omschreven is, alsook de lijn die terug te vinden is in de jurisprudentie, met zich mee brengt dat er wat betreft rechtsbescherming nogal wat haken en ogen aan een beslagzaak kunnen zitten omtrent de financiële belangen van een beslagene.

De rechter is namelijk, naast een informatieplicht voor de officier van justitie aan de rechter-commissaris, volledig uitgesloten van de procedure omtrent vervreemding. Een beslagene blijft ook buiten beeld. Dit gegeven schiet, alles in onderling verband bezien, tekort in die zin dat de persoonlijke belangen van de beslagene/rechthebbende alsmede de strafvorderlijke belangen onvoldoende worden gewaarborgd. Bijvoorbeeld op het moment dat een last tot teruggave is gegeven en het voorwerp is al vervreemd. Daardoor kan niet aan de last tot teruggave worden voldaan. Wettelijk gezien moet dan – mits het voorwerp om baat is vervreemd – het bedrag worden uitgekeerd. Over de hoogte van het te betalen geldbedrag staat voor de beslagene geen rechtsmiddel open in het Wetboek van Strafvordering. Het behoeft geen hogere wiskunde om in te zien dat dit problemen oplevert in de praktijk. Temeer gelet op het feit dat een inbeslagname feitelijk vooruitloopt op een bindende uitspraak van een rechter.

Een en ander wordt nu aan het oordeel van de Officier van Justitie overgeleverd, welke zich niet eens expliciet met het voornemen tot verkoop (of de uitvoering daarvan) hoeft te bemoeien. Een beslagene wordt daaromtrent niet tegemoet gekomen, in die zin dat er voor hem geen strafvorderlijk rechtsmiddel openstaat.

Hoofdstuk 4: Welke problemen ervaren beslagenen in beslagzaken waardoor zij in hun financiële belang getroffen worden?

Inleiding

Uit het vorige hoofdstuk blijkt dat een simpele lezing van de letter van de wet de suggestie wekt dat er zich problemen kunnen voordoen door de manier van wetgeving en de vermelde gebreken daarbij in het kader van beslaglegging. In dit hoofdstuk zullen een aantal zaken – voor zover van belang en relevant – uiteengezet worden om op die manier een beeld te vormen over de problemen die zich kunnen voordoen in beslagkwesties.

De voorbeelden (aangeduid met een kader) die in dit hoofdstuk aangehaald zullen worden zijn afkomstig uit de praktijkvoering van verschillende advocaten bij De Rooij / Van Wijk Advocaten te Eindhoven. Uit privacyoverwegingen zullen de zogenaamde case studies volledig geanonimiseerd worden weergegeven. Daarnaast volgen een aantal van de op www.nationaleombudsman.nl gepubliceerde rapporten en/of dossiers over klachten die betrekking hebben op het onderhavige onderzoek. Tot slot zal er ook een voorbeeld aangehaald worden uit de jurisprudentie, afkomstig van de op www.rechtspraak.nl gepubliceerde uitspraken.

4.1 Welke problemen zijn te onderscheiden?

Het eerste praktijkvoorbeeld is een zaak die door de Nationale ombudsman is onderzocht en waarvan het rapport openbaar is gemaakt.¹²

Verzoeker in deze zaak wende zich tot de Nationale ombudsman met een klacht omtrent de Domeinen Roerende Zaken (hierna: DRZ). In het bijzonder gaat het er om dat DRZ afwijzend heeft beslist op verzoekers schadevergoedingsverzoek. Dit verzoek hield verband met het feit dat in het kader van een strafzaak tegen hem op 11 maart 2011 zijn auto in beslag genomen werd. Volgens hem vertegenwoordigde zijn auto € 2850,- en niet € 900, zoals DRZ stelde.

Op 23 maart 2012 besliste de rechter dat de auto terug moest worden gegeven aan verzoeker. De auto bleek echter al verkocht te zijn. De auto had € 1051 opgebracht. Verzoeker stelde daarop DRZ aansprakelijk voor de door hem geleden schade van € 1700, zijnde het verschil tussen de opbrengst van de verkoop en de door hem gestelde waarde van zijn auto a € 2850. Verzoeker ging daarbij uit van de prijs van aan-/verkoop van particulieren. DRZ wees het verzoek af en wees verzoeker er op dat er een taxatie was verricht waarvan een opnamerapport was gemaakt. Daarnaast merkte DRZ op dat de door haar vastgestelde waarde van de auto een andere waarde is dan de vervangings- of aanschafwaarde. Onder verwijzing naar het opnamerapport achtte DRZ de opbrengst van € 1051 redelijk en bood dit bedrag aan verzoeker aan als schadevergoeding omdat de auto niet meer kon worden teruggegeven. Verzoeker was het hier mee oneens en wende zich op 26 november 2012 tot de Nationale ombudsman. Allereerst stelde hij dat zijn auto meer waard was dan door DRZ gesteld en daarnaast stelde hij dat uit het taxatierapport van DRZ niet duidelijk wordt op welke wijze de waarde tot stand was gekomen.

Figuur 3. Voorbeeld 1

¹² De Nationale ombudsman 26 juli 2013, rapport 2013/088

Deze zaak is afkomstig uit de praktijkvoering van De Rooij / Van Wijk Advocaten en is afgedaan bij de rechter.¹³

De cliënt in deze zaak heeft in juni 2006 een auto, merk Volkswagen type Golf, gekocht voor een bedrag van € 39.677,32. Drie jaar later wordt dat voertuig door de politie in beslag genomen met betrekking tot een strafrechtelijk onderzoek. Op 29 maart 2010 is de auto getaxeerd door een medewerker van de dienst Domeinen Roerende Zaken. De auto zou op dat moment volgens de betreffende medewerker een waarde van € 15.000,- moeten vertegenwoordigen. Op 25 mei 2010 heeft de OvJ een machtiging gegeven aan het DRZ om de auto te vervreemden. Vervolgens is de auto op 10 september 2010 verkocht voor een bedrag van € 13.897,-.

Echter, op 18 oktober 2011 gelast het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch dat de auto aan cliënt dient te worden teruggegeven. Het DRZ bericht cliënt vervolgens dat zij over gaan tot uitbetaling van € 15.000,-, zijnde de opbrengst/taxatiewaarde van de auto. Cliënt kan zich met genoemd bedrag niet verenigen en tracht zijn gelijk te halen bij de civiele rechter.

Hij vordert bij de kantonrechter dat hij door de Staat in zijn schade gecompenseerd dient te worden. Kort gezegd is tussen partijen in geschil of het bedrag dat de Staat aan cliënt heeft betaald voor de auto redelijk is. Is dat niet het geval dan dient de Staat de schade die cliënt daardoor lijdt te vergoeden.

Cliënt stelt dat de taxatiewaarde van € 15.000,- niet de in redelijkheid op te brengen waarde van de auto in kwestie vertegenwoordigt. Ter onderbouwing van zijn standpunt overlegt hij een rapport van de garage waar hij de auto gekocht heeft. Die garage stelt dat de auto in het najaar van 2009 een waarde van € 27.000,- heeft als deze zou worden ingeruild voor een vergelijkbare nieuwe auto. Cliënt heeft daarnaast een ander autobedrijf benaderd en het kentekenrapport van AutoWeek geraadpleegd. Samengevat stelt cliënt dat op grond van de door hem overgelegde taxatierapporten de redelijke vervangingswaarde van de auto € 24.500,- zou moeten zijn. De Staat is op grond daarvan verplicht tot vergoeding van de geleden schade ad € 9.500,-, zo stelt hij.

De Staat voert verweer en stelt kort gezegd dat de taxatiewaarde niet onredelijk laag is. De taxatie zou namelijk uitgevoerd zijn door een specialist van DRZ, rekening houdende met alle relevante kenmerken en eigenschappen van de auto. Daarnaast bestrijdt de Staat de door cliënt gestelde waarde van de auto.

De kantonrechter overweegt vervolgens het volgende;

“Bij het vaststellen van een redelijke prijs moet van het volgende worden uitgegaan. Op de voet van artikel 14 Besluit inbeslaggenomen voorwerpen (hierna: BIV) moet de prijs bedoeld in artikel 119 lid 2 Sv worden geschat door een persoon die geacht kan worden goed op de hoogte te zijn van de marktprijzen van auto's voordat aan een verkregen machtiging op de voet van artikel 117 Sv uitvoering wordt gegeven. De economische waarde in het verkeer is aldus de maatstaf bij het bepalen van de taxatiewaarde van de auto.”

¹³ Rb. 's-Gravenhage (team kanton) 18 november 2014, nr. 2305949 RL EXPL 13-25747

De kantonrechter heeft vervolgens behoefte aan de mening van een van partijen onafhankelijke deskundige, vanwege de uiteenlopende waarden die partijen aanvoeren. De deskundige heeft de waarde in het economische verkeer op € 17.500,- getaxeerd en de vervangingswaarde op € 22.500,-. Over dat verschil meldt hij het volgende;

“Ik ben van mening dat de eisende partij een vervangingswaarde eist en de gedaagde partij een waarde in het economische verkeer biedt. De waarde in het economisch verkeer ligt aanzienlijk lager omdat de auto niet 100% in orde wordt gemaakt en zonder enkele vorm van garantie wordt verkocht.”

De kantonrechter verenigt zich met de conclusie van de deskundige. Het verschil tussen de door de deskundige getaxeerde waarde en het uitgekeerde bedrag is ruim 16%. De kantonrechter overweegt dat dit verschil zo groot is dat het bedrag als onredelijk laag moet worden aangemerkt. De kantonrechter stelt dat cliënt € 2.500,- vergoedt dient te krijgen van de Staat.

Figuur 4. Voorbeeld 2

Het derde voorbeeld volgt ook uit de dagelijkse praktijk van een advocaat van De Rooij / Van Wijk Advocaten.¹⁴

In de zaak van dhr. (...) werd in het kader van een strafvorderlijk onderzoek een auto inbeslaggenomen, te weten een Volvo type V70. Op 15 juli 2015 informeerde de raadsman van cliënt per e-mail bij de Officier van Justitie of er omtrent de auto een beslissing was genomen inzake het beslag. Daarnaast verzocht de raadsman tevens om teruggave van de auto. Een dag later reageert de OvJ met de mededeling dat er naar de zaak zal worden gekeken en dat er zo spoedig mogelijk een reactie zal volgen.

Een reactie blijft echter uit en de raadsman van de betreffende cliënt in deze stuurt op 26 augustus 2015 nogmaals een e-mail naar de OvJ. Op 7 september 2015 volgt de reactie waarin vermeld wordt dat de OvJ in juni al had beslist dat het voertuig kon worden vervreemd. Naar aanleiding van het eerdere verzoek op 15 juli van de raadsman heeft de OvJ vervolgens beslist dat het voertuig kon worden teruggegeven. Vervolgens bleek het voertuig al wel om baat te zijn vervreemd op 10 augustus.

Figuur 5. Voorbeeld 3

¹⁴ De gang van zaken in deze zaak blijkt uit e-mail contact tussen de advocaat en de Officier van Justitie. Zie daarvoor bijlage I.

Het volgende voorbeeld is een vervroegde uitspraak van de rechtbank te 's-Gravenhage welke is gepubliceerd op www.rechtspraak.nl.¹⁵

In deze zaak werd op 17 januari 2009 van eiser een Honda Civic in beslag genomen in het kader van een strafvorderlijk onderzoek. Op 16 maart 2009 werd de auto overgebracht naar de DRZ. Aldaar heeft een medewerker de Honda Civic getaxeerd op een bedrag van € 400,-. Op 2 juli 2009 beslist de OvJ dat de auto aan eiser mag worden teruggegeven. De auto is op dat moment echter al vernietigd. De Honda Civic was namelijk overgedragen aan een demontagebedrijf te Almelo.

Eiser stelt vervolgens dat de auto een vervangingswaarde van € 6.482,- had en dat hij zich daarom niet kan verenigen met het bedrag van € 400,- welke hem geboden wordt, omdat de DRZ niet meer kan voldoen aan de last tot teruggave. Eiser eist dan ook een schadevergoeding ter hoogte van € 6.482,-, vermeerderd met rente en kosten. De Staat voert verweer en bestrijdt de juistheid van de stellingen van eiser over de hogere waarde van de auto.

Vervolgens stelt de rechtbank eiser in de gelegenheid nader bewijs aan te voeren. Indien eiser daarin slaagt, zou schadevergoeding moeten volgen. De ontknoping van deze zaak is niet gepubliceerd.

Figuur 6. Voorbeeld 4

In het kader van dit onderzoek is – mede naar aanleiding van bovenvermelde voorbeelden – contact gelegd met het bureau Nationale ombudsman. Het bureau signaleert soortgelijke problemen en geeft meer in het bijzonder het volgende aan:

*“De Nationale ombudsman heeft door de jaren heen de nodige klachten ontvangen over verschillende aspecten van inbeslagneming. De klachten die wij ontvangen zien de ene keer op het handelen van de politie, de andere keer op dat van het OM of Domeinen Roerende Zaken. De klachten gaan over verschillende aspecten van inbeslagneming, ook over de verkoopopbrengst van inbeslaggenomen voorwerpen. Verder kan ik nog melden dat wij ook in 2015 de nodige klachten hebben ontvangen over inbeslagneming. Exacte cijfers kan ik u op dit moment niet verstrekken, omdat wij net over zijn gegaan naar een nieuwe digitaal systeem.”*¹⁶

In de jaarbrief van 2014 aan het College van Procureurs-generaal d.d. 24 maart 2015 geeft de Nationale ombudsman nog het volgende aan:

*“(…) Ondanks dit streven heeft de Nationale ombudsman in 2014 klachten ontvangen die zien op de manier waarop er door met name justitie met inbeslaggenomen goederen wordt omgegaan. Illustratief hiervoor zijn de rapporten 2014/007, 2014/013, 2014/015, 2014/029 en 2014/175. De Nationale ombudsman constateert dat burgers klagen over niet adequate en onvolledige informatieverstrekking. Het gaat hierbij vaak over inbeslaggenomen goederen die moeten worden teruggegeven aan de burger. Het initiatief om duidelijkheid te krijgen over een inbeslaggenomen goed ligt vaak volledig bij de betrokken burger. Burgers moeten over een flinke dosis doorzettingsvermogen beschikken om hun goederen uiteindelijk terug te krijgen. Dat vindt de Ombudsman niet acceptabel.”*¹⁷

¹⁵ Rb. 's-Gravenhage 26 januari 2011, L/N BP3085

¹⁶ Zie bijlage II.

¹⁷ De Nationale ombudsman 24 maart 2015, brief 2015/0072 U

4.2 Informatieverstrekking

Een probleem wat herhaaldelijk afgeleid kan worden uit de praktijkvoorbeelden houdt verband met de informatieverstrekking inzake de actuele status van het beslag. Vastgesteld moet worden dat beslagene niet actief geïnformeerd worden door noch de Domeinen Roerende Zaken noch door het Openbaar Ministerie. Een verklaring voor dit probleem is vrij simpel.

Er bestaat, tevens gelet op wat onder 3.3 betoogd is, geen wettelijke bepaling die voorschrijft dat dergelijke informatie verstrekt dient te worden aan de beslagene. Er bestaat echter wel een aanwijzing omtrent inbeslagneming welke regels geeft voor de inbeslagneming op de voet van art. 94 Sv en voor de afhandeling van dat beslag op grond van de artikelen 116 t/m 119 Sv.¹⁸ Genoemde aanwijzing is bestemd voor het OM, de opsporingsinstanties en de bewaarders. Hierin staat vermeld dat er zo spoedig mogelijk een beheersbeslissing dient te volgen, nadat een voorwerp in beslag is genomen. Die beslissing houdt in dat er wordt bezien of het noodzakelijk is om een voorwerp fysiek te bewaren totdat het beslag juridisch is afgedaan. Die beslissing kan dus inhouden dat het voorwerp bijvoorbeeld verkocht of vernietigd mag worden. Maar vervolgens wordt de beslagene omtrent die beslissing niet uit eigen beweging door een der instanties geïnformeerd. Daar bestaat noch in de wet noch in genoemde aanwijzing een bepaling voor.

Kennelijk voelt de overheid er ook niets voor om hieromtrent uit eigen beweging een regeling of voorschrift op te stellen die bepaald dat beslagene worden geïnformeerd over de actuele – of de toekomstig veranderende – status van een inbeslaggenomen voorwerp. Thans kan dus de situatie ontstaan dat een beslagene weet dat zijn voorwerp in beslag is genomen, maar dat hij pas na een uitspraak in de hoofdzaak – in het geval hij zelf niet actief informeert bij of het OM of de DRZ – hoort wat er precies met het voorwerp is gebeurd. Dit levert logischerwijs problemen op, zoals ook blijkt uit de aangehaalde voorbeelden.

4.3 (Te) lage verkoopopbrengst

Het tweede in het oog springende probleem wat af te leiden valt uit de praktijkvoorbeelden is dat voorwerpen onder de – door betrokkene gestelde – in redelijkheid vast te stellen waarde verkocht worden. De taxatiewaarde die vastgesteld is door de Domeinen Roerende Zaken wordt verondersteld (te) laag te zijn. Uit voorbeeld 2 kan worden afgeleid dat de kern van dit probleem wellicht zit in het feit dat verschillende partijen verschillende betekenissen hechten aan het woord “taxatiewaarde”.

Vastgesteld moet worden dat dit probleem niet zo makkelijk te analyseren is als het probleem genoemd in de vorige paragraaf. Een eventuele oorzaak is niet zo gemakkelijk aan te wijzen. Om tot een antwoord te komen op de vraag waarom de taxatiewaarde een knelpunt kan zijn in beslagzaken zal daarom worden gekeken naar de werkwijze van de Domeinen Roerende Zaken. Meer in bijzonder de manier van taxeren. De werkwijze van andere instanties die betrokken zijn bij een beslagkwestie, zoals bijvoorbeeld het OM, zal niet besproken worden. DRZ is immers de instantie die wettelijk verantwoordelijk is voor het uitvoeren van een taxatie en de feitelijke verkoop van een voorwerp. Andere instanties spelen daar geen rol bij. Een en ander zal worden besproken in de navolgende paragrafen.

¹⁸ Aanwijzing inbeslagneming (Artikel 94 Wvsv) 1 juli 2014, *Stcrt.* 2014, 18 598

4.3.1 Terminologie

Alvorens de werkwijze van DRZ uiteengezet wordt is het eerst nuttig om een aantal begrippen nader te definiëren, vanwege het feit dat uit de praktijkvoorbeelden blijkt dat daaromtrent onenigheid kan ontstaan. De drie begrippen taxatiewaarde, vervangingswaarde en waarde in het economisch verkeer zijn herhaaldelijk terug te vinden in de voorbeelden. Het is daarom van belang om die begrippen en de daarbij behorende definities helder voor ogen te hebben alvorens de werkwijze van DRZ besproken wordt.

Volgens het woordenboek van Dale is de betekenis van ‘een taxatie’ een schatting van de waardebepaling. In het kader van dit onderzoek mag ervan uit worden gegaan – zoals de rechtbank ook stelt in voorbeeld 2 van paragraaf 4.1 – dat die schatting plaatsvindt door iemand die deskundig is in het betreffende vakgebied.

Onder vervangingswaarde wordt volgens de ANWB verstaan de waarde van de auto op een bepaalde dag. De vervangingswaarde is de nieuwwaarde verminderd met een bedrag in verband met waardevermindering door bijvoorbeeld veroudering en slijtage. Kort gezegd is dit het bedrag wat nodig is om een gelijkwaardig goed te kunnen aanschaffen. Om de vervangingswaarde te kunnen bepalen wordt doorgaans gebruik gemaakt van de ANWB/bovag koerslijsten. Bij de bepaling van deze waarde wordt meestal ook de aanwezigheid van garantie of een verzekering betrokken.

Volgens de rechtbank – zie voorbeeld 2 van paragraaf 4.1 – is echter “de economische waarde in het verkeer” de maatstaf bij het bepalen van de taxatiewaarde van een auto. Die term is over komen waaien uit het fiscale recht. Volgens vaste rechtspraak geldt voor die term de volgende definitie: *voor de waarde in het economische verkeer dient in het algemeen te worden aangenomen de verkoopprijs, waaronder moet worden verstaan de prijs die bij aanbidding van een zaak ten verkoop op de meest geschikte wijze na de beste voorbereiding door de meestbiedende gegadigde daarvoor zou zijn besteed.*¹⁹

¹⁹ HR 21 maart 2008, *LJN* BC9289

4.3.2 Totstandkoming taxaties

Nu een aantal belangrijke begrippen inzichtelijk zijn geworden zal nu de werkwijze van DRZ uiteengezet worden. Daarvoor zijn verschillende bronnen aangeboord. Ten eerste is de DRZ direct benaderd met de vraag of zij opheldering wilde geven over hoe zij te werk gaat met betrekking tot taxaties. Helaas was de reactie hierop dat zij dergelijke informatie niet kon verstrekken vanwege 'het vertrouwelijke karakter van het werkgebied en de bedrijfsvoering van DRZ.'

Desalniettemin kan, door middel van het raadplegen van andere bronnen, de werkwijze van DRZ uiteen worden gezet. Te beginnen met een rapport uit 2007 van de Nationale ombudsman, omdat het te analyseren probleem toen kennelijk ook al bestond. Op 6 november 2007 heeft de Nationale ombudsman, toen dr. A.F.M. Brenninkmeijer, namelijk een rapport uitgebracht inzake een onderzoek naar de wijze waarop DRZ de waarde taxeert van in beslag genomen auto's, naar de uitkomsten van deze taxaties, en naar de behandeling van klachten daarover. Vanwege twee individuele klachtzaken, waarin de taxatiewaarden van DRZ bijna tien keer zo laag was als die van externe taxateurs, voelde de ombudsman zich geroepen uit eigen beweging een breder onderzoek naar de totstandkoming van taxaties van auto's door DRZ in te stellen.²⁰ Hieronder volgt onder 4.3.3 – voor zover van belang en relevant – een samenvatting van de bevindingen van de ombudsman.²¹

²⁰ De Nationale ombudsman 21 juni 2007, rapport 2007/120.

²¹ De Nationale ombudsman 6 november 2007, rapport 2007/250, dossier 2007.06666.

4.3.3 Totstandkoming taxaties anno 2007

Op het moment dat DRZ een auto verkoopt op een door DRZ georganiseerde veiling, zal de gunning van de auto afhangen van de hoogte van de taxatiewaarde. Bieders bij genoemde veilingen zijn door de jaren heen vertrouwd geraakt met de biedingen en gunningen die een indicatie geven voor de achterliggende taxatiewaarde van een bepaalde auto. Reden waarom het voor de oorspronkelijke eigenaar/beslagene van groot belang is dat DRZ de taxaties voldoende zorgvuldig uitvoert. Anders is niet gewaarborgd dat, mocht de eigenaar uiteindelijk zijn auto of de opbrengst daarvan terugkrijgen, hij krijgt waar hij wettelijk gezien recht op heeft. Een taxatie dient dus behoorlijk en zorgvuldig uitgevoerd te worden.

Tijdens dit onderzoek waren er ongeveer twintig medewerkers bij DRZ in dienst die zich bezig hielden met het taxeren van auto's. Daarbij maakten zij gebruik van een cursusmap en van interne instructies. Om de waarde van de auto te bepalen maakt de medewerker van DRZ gebruik van digitale taxatieprogramma's. In een dergelijk programma worden voertuiggegevens ingevoerd om zodoende de waarde te bepalen. De taxateurs van DRZ moeten bij de taxatie volgens de cursusmap uitgaan van de handelswaarde. Uit gesprekken met medewerkers van DRZ bleek dat zij geenszins een eenduidige waarde hanteren bij taxaties. De een taxeert op handelswaarde, de ander op executie waarde en weer een ander op verkoopwaarde. Elk van deze begrippen wordt steeds anders uitgelegd en van een goede definitie is geen sprake.

Volgens de ombudsman is gebleken dat de medewerkers van DRZ onder taxatiewaarde niet hetzelfde verstaan. DRZ zou dit begrip nader moeten definiëren en zorgen voor eenduidigheid, omdat de werkwijze anders in strijd is met het vereiste van actieve en adequate informatieverwerking, welke inhoudt dat een bestuursorgaan bij de voorbereiding van zijn handelingen de relevante informatie verwerft. Die informatie behoort waarheidsgetrouw, duidelijk en eenduidig te zijn. Doordat niet alle medewerkers uitgaan van hetzelfde taxatiebegrip, of de definitie daarvan, is er sprake van strijd met genoemd vereiste. Tevens bleken de medewerkers van DRZ niet allemaal een autotechnische achtergrond te hebben. Ook dateerde de laatste praktijkcursus wat betreft taxeren uit 2003. DRZ heeft tijdens het lopende onderzoek aangegeven dat zij aandacht gaat besteden aan het bovenstaande in een toekomstige cursus. Hier nam de ombudsman met instemming kennis van.

Wat de belangrijkste bevinding uit het onderzoek van de ombudsman is, is dat bij taxaties de technische staat van een voertuig onbekend blijft. Volgens interne richtlijnen van DRZ mag met een inbeslaggenomen auto namelijk geen proefrit gemaakt worden. Volgens de minister van Financiën zouden door geen proefrit te maken risico's met eigendom van anderen vermeden worden. De medewerkers van DRZ bevestigen dat zij bij het taxeren van auto's geen proefrit maken. Potentiële kopers bij DRZ mogen ook geen proefrit maken in de auto's. Dit heeft gevolgen voor de uiteindelijke taxatiewaarde. Volgens een expertisebureau, geraadpleegd door de Nationale ombudsman, kan er geen sprake zijn van een optimale c.q. goede taxatie op het moment dat er geen proefrit gemaakt kan worden. Twee andere ingeschakelde taxatiebedrijven stelden dat het beoordelen van de technische staat van een auto een essentiële voorwaarde is voor een optimale taxatie. Gevolg hiervan is dat potentiële kopers minder hoog bieden op auto's omdat de technische staat een raadsel is en er ook geen proefrit gemaakt mag worden. De ombudsman concludeert:

“Door de technische staat van de auto niet te beoordelen ontnemt DRZ zichzelf de mogelijkheid een zo reëel mogelijke taxatiewaarde te bepalen. Het argument van de minister dat er eventueel beschadigingen kunnen optreden, vindt de Nationale ombudsman niet steekhoudend om dan maar een beperkte taxatie uit te voeren. Het gaat niet aan om het risico op eventuele beschadigingen af te wentelen op de betrokken burger.”

Een andere medewerker van DRZ betoogde dat de stelling dat een auto waarvan de technische staat niet beoordeeld is, niet optimaal getaxeerd kan worden, niet geheel juist is omdat zowel DRZ als potentiële kopers op een veiling hetzelfde uitgangspunt hanteren bij de verkoop van een auto – in die zin dat er geen proefrit kan worden gemaakt en aldus de technische staat van de auto onbekend is. Echter, bij in beslag genomen auto's is er achter de schermen nog een eigenaar die geen invloed heeft op de gang van zaken bij DRZ. Die eigenaar heeft wel baat bij een zorgvuldige taxatie omdat hij, mocht er een last tot teruggave worden gegeven, wettelijk gezien recht heeft op de verkoopopbrengst.

Naast bovengenoemde analyse van de ombudsman omtrent het systeem dat DRZ hanteert, heeft hij ook een vergelijkend onderzoek ingesteld. Vijfentwintig auto's werden, nadat zij getaxeerd waren door DRZ, nogmaals getaxeerd door twee expertisebedrijven. Van stelselmatig te laag taxeren was niet gebleken. Volgens de ombudsman bleek dit echter een louter op toeval gebaseerde conclusie, omdat de wijze van taxeren door DRZ niet betrouwbaar genoemd kan worden. De externe taxateurs gaven namelijk onafhankelijk aan dat de wijze waarop DRZ taxeert weinig precies is. Daarbij is het niet controleren van de technische staat van de auto een ernstige beperking. DRZ bekijkt de auto alleen aan de buitenkant. Hierdoor dwingt DRZ zich tot het werken met aannames. Geconcludeerd moet worden dat de manier waarop wordt getaxeerd, onvermijdelijk leidt tot onbetrouwbare uitkomsten.

De ombudsman is derhalve van oordeel dat de manier waarop DRZ auto's taxeert, leidt tot nattevingerwerk. Daarom zal DRZ zich, inzake een meningsverschil over de waarde van een inmiddels vernietigde of verkochte auto, in een klachtprocedure soepel op moeten stellen indien de betrokkene met een redelijk verhaal komt.²² DRZ zou zich in een dergelijk geval niet al te star op moeten stellen gelet op de geringe precisie van de eigen taxaties. De minister van Financiën werd dan ook in overweging gegeven ervoor te zorgen dat medewerkers van DRZ de technische staat van een auto in de toekomst zullen gaan betrekken bij de waardebepaling.

4.4 Totstandkoming taxaties heden

Geconcludeerd moet worden dat de manier van taxeren anno 2007 door DRZ gebaseerd was op aannames doordat de technische staat van een auto niet wordt onderzocht. Daarom is het vervolgens zaak om te bezien of er in de tussentijd – naar aanleiding van voornoemde conclusie – wat veranderd is omtrent de taxatiewijze van DRZ.

Naar aanleiding van de suggestie van de Nationale ombudsman om aandacht te besteden aan het belang van beoordeling van de technische staat van auto's bij de taxatie, liet de staatssecretaris van Financiën weten die suggestie in overweging te nemen. Meer in bijzonder schreef de staatssecretaris per brief op 11 maart 2008, gericht aan de Nationale ombudsman naar aanleiding van het eerder aangehaalde rapport, dat deze suggestie nader bestudeerd werd.²³ Onder meer zou onderzocht worden welke consequenties een (onafhankelijke) technische beoordeling heeft voor de bedrijfsvoering van DRZ alsmede de noodzaak van een dergelijke beoordeling.

²² De klachtprocedure zal nader besproken worden onder 5.1.2

²³ Brief d.d. 11 maart 2008 kenmerk: BJZ 2008 0137 M

Gelet op de bevindingen van de ombudsman in het hiervoor aangehaalde rapport lijkt de noodzaak geen punt van discussie te zijn. Het betrekken van de technische staat van een auto bij de taxatie daarvan zorgt immers voor een meer transparante taxatie. Toch betreft DRZ anno 2013 nog steeds de technische staat van een voertuig niet in haar taxaties. Dat blijkt uit een ander eerder aangehaald rapport (voorbeeld 1 paragraaf 4.1) over een klacht over DRZ d.d. 26 juli 2013. De minister van Financiën had in die zaak schriftelijk gereageerd. Een weergave van de (verdere) inhoud van dat rapport.

De minister van Financiën liet in een reactie op de klacht het volgende weten;

“Het uitgangspunt van de taxatie van een auto is dat het kenteken, het bouwjaar en de kilometerstand worden ingevoerd in autodatabase AutotelexPro. Die database geeft op basis van onder meer actuele RDW-informatie de handelswaarde van een auto in normale staat. Met behulp van die database is de basiswaarde bepaald op 1873 euro. Vervolgens wordt aan de hand van de uiterlijke kenmerken en gegevens van de auto beoordeeld of de taxatiewaarde hoger of lager is dan de basiswaarde. In dit geval waren er op het oog zichtbare schades en manco's, zoals ook uit de foto's blijkt. Bovendien ontbraken de sleutels en het kentekenbewijs. Daar komt bij dat niet kan worden getest of er nog andere (motorische) tekortkomingen zijn. Door deze minpunten is de basiswaarde uiteindelijk gecorrigeerd met 973 euro. Door die correctie komt het getaxeerde bedrag op 900 euro.”

Verder liet de minister weten dat potentiële kopers bij DRZ niet bekend zijn met de taxatiewaarde. Een bod dat in de buurt van de taxatiewaarde ligt kan derhalve zodanig geïnterpreteerd worden dat het bod er op wijst dat de taxatie een goede afspiegeling is geweest van de handelswaarde, aldus de minister. Tot slot merkte de minister op dat een verkoop van in beslag genomen goederen bij DRZ moet voldoen aan bepaalde regels. Daarom is een dergelijke verkoop niet op een lijn te stellen met verkoop door particuliere dealers en garagebedrijven. Voorwerpen worden bij DRZ niet gekeurd of gerepareerd, er vindt geen ruil plaats en er wordt ook geen garantie geboden. De koper weet dit en houdt daar ook rekening mee bij het uitbrengen van zijn bod. Een en ander leidt dus tot het gevolg dat een handelswaarde vanzelfsprekend lager ligt dan de vervangings- of aanschafwaarde, volgens de minister.

Figuur 7. Reactie van Minister van Financiën

Anno 2013 blijkt dus dat DRZ nog steeds de technische staat van een auto niet in acht neemt bij het taxeren. Na een bezoek aan de kijkdag blijkt dat het thans nog steeds niet gebeurt.²⁴ Op de voertuigen daar tentoongesteld hangt een formulier van de RDW waar het volgende op staat:

“Dit rapport is het resultaat van het onderzoek dat de RDW heeft uitgevoerd alvorens het voertuig wordt verkocht door de Domeinen. Tijdens dit onderzoek is geen technische beoordeling uitgevoerd oftewel er is niet vastgesteld door de medewerker van de RDW of het voertuig voldoet aan alle te stellen toetsings- en permanente eisen. Dit dient alsnog te gebeuren tijdens een keuringsonderzoek bij een van de RDW –keuringsstations of een andere afdeling van de RDW.”

Het enige wat een potentiële koper dus weet van het voertuig is wat er op de site onder het kavelnummer staat vermeld en wat hij aantreft op de openbare kijkdag. Deze handelswijze impliceert dat een beslagen eigenaar per definitie wordt gedupeerd. Een voorbeeld van een online kavel ziet er als volgt uit.

Catalogus / Verkoop

pagina 1 van 1

U bevindt zich op: Home › Kopen bij Domeinen RZ › Catalogus / Verkoop

Catalogus / Verkoop

Kavelnummer: 7125

Gegund voor: € 3.021,00

7125

Personenauto,

VOLVO,

type v70; 2.4t,

automatic,

kenteken 27-LB-DH,

afgelezen km-stand 225.628,

km-stand volgens nap logisch,

benzine,

datum eerste toelating 25.10.2002,

APK geldig tot 25.10.2015.

Alle bij Domeinen Roerende Zaken bekende informatie over de goederen staat vermeld in de kaveltekst.

Domeinen Roerende Zaken is geen garage- of herstelbedrijf en controleert niet of alles naar behoren functioneert.

Figuur 8. Voorbeeld online kavel

²⁴ Op 5 oktober 2015 is in het kader van dit onderzoek de openbare kijkdag van de Domeinen Roerende Zaken bezocht. Zie voor het verslag bijlage III.

4.5 Conclusie

Naar aanleiding van dit hoofdstuk moet geconcludeerd worden dat de Domeinen Roerende Zaken nog steeds niet secuur te werk gaat als het gaat om het taxeren van inbeslaggenomen auto's. De technische staat van een auto betrekken bij dit proces is van essentieel belang. Uit het rapport van de Nationale ombudsman blijkt namelijk dat de beoordeling van de technische staat van de auto een niet te missen onderdeel is om tot een transparante taxatiewaarde te komen. Dat DRZ dat nog steeds niet doet leidt dus tot onbetrouwbare taxaties en nattevingerwerk.

Doordat de technische aspecten van een auto buiten beeld blijven moet geconcludeerd worden dat de verkoop van een auto niet op de meest geschikte en beste wijze is voorbereid. Dat brengt vervolgens met zich mee dat een taxatiewaarde van DRZ geen waarde in het economisch verkeer vertegenwoordigt. Dit terwijl volgens de rechtbank Den Bosch deze waarde de waarde zou moeten zijn waarvan uitgegaan dient te worden bij de taxatiewaarde van een auto.

Zoals de minister al aangaf is een verkoop bij DRZ niet op een lijn te stellen met een verkoop bij bijvoorbeeld een garagebedrijf. Dat de koper dit weet en daar ook rekening mee houdt bij het uitbrengen van zijn bod is dan ook zeker begrijpelijk. Tot zover speelt iedereen volgens dezelfde spelregels. Echter, de beslagene/eigenaar van de auto kan – mocht er een last tot teruggave worden gegeven – worden geconfronteerd met een opbrengst waar hij zich niet kan mee verenigen. Dit valt te verklaren omdat bidders bij veilingen van DRZ door de jaren heen vertrouwd geraakt zijn met de biedingen en gunningen die een indicatie geven voor de achterliggende taxatiewaarde van een bepaalde auto waarvan het een raadsel is of deze al dan niet technisch in orde is. De DRZ lijkt daarbij in de veronderstelling te zijn dat auto's voldoende secuur getaxeerd zijn, omdat er biedingen volgen die ongeveer gelijk zijn aan de door hen gestelde taxatiewaarde. Maar die kopers bieden op basis van wat zij genoeg achten voor een auto waarvan de technische staat onbekend is. Biedingen zullen dus hoger zijn op het moment dat kopers weten dat een auto wel technisch in orde is. Door dit gegeven is de verkoop voor de DRZ en de kopers gelijk, maar dat hoeft niet per se te gelden voor de beslagene/eigenaar. Hij weet immers doorgaans wel in wat voor technische staat zijn auto verkeert en hij zal op basis van die kennis veelal een hogere waarde aan zijn auto hechten dan dat de DRZ doet.

Gelet op het bovenstaande kan de beslagene hierdoor in zijn financiële belang getroffen worden op het moment dat er een last tot teruggave wordt afgegeven, terwijl de auto inmiddels al is vervreemd, en de beslagene het niet eens is met de opbrengst. In zo'n geval, zo is betoogd onder 2.2.2, voorziet de klaagschrift procedure van art. 552a Sv niet. Om als beslagene toch je belang aan te vechten bij de rechter, zul je dat via een andere weg moeten doen. In het volgende hoofdstuk zal uiteen worden gezet welke juridische middelen tot de beschikking van de beslagene staan om zijn belang te kunnen verdedigen.

Hoofdstuk 5 Welke middelen zijn aan te wenden tegen geschade financiële belangen?

Inleiding

Op het moment dat een beslagene zich in zijn financiële belang geschaad acht, zal hij dat veelal ook aan willen kunnen vechten bij een rechter. Het Wetboek van Strafvordering kent een aantal schadecompensatieregelingen. Daarnaast is er de algemene schadevergoedingsbepaling van art. 6:162 BW, uit het burgerlijke recht.

In dit hoofdstuk zullen die bepalingen uiteen worden gezet om te bezien of dit een mogelijkheid is voor een beslagene om langs die weg zijn gelijk te halen omtrent zijn veronderstelt geschaad financiële belang.

5.1 Op welke strafvorderlijke schadecompensatieregelingen kan een beslagene zich beroepen?

5.1.1 Schadecompensatie bij strafvorderlijk overheidsoptreden

Wat betreft schadevergoedingsregelingen in het kader van strafvordering staan in de artikelen 89 tot en met 93 Sv bepalingen omtrent schadevergoeding bij strafvorderlijk overheidshandelen. Deze artikelen voorzien echter alleen in de gevallen waarbij sprake is geweest van toepassing van vrijheidsbenemende dwangmiddelen. Derhalve zijn deze artikelen niet van toepassing in het onderhavige onderzoek en er zal hierdoor geen uitvoerige bespreking van deze regelingen plaatsvinden.

Behoudens bovenstaande regelingen kent het Wetboek van Strafvordering geen verdere vergoedingsregelingen voor geleden schade. Voor wat betreft schadecompensatieregelingen omtrent al dan niet uitgekeerde taxatiewaarden van voorwerpen schiet dus zowel het Wetboek van Strafvordering als het Wetboek van Strafrecht tekort. Daarbij is het noemenswaardig dat sinds 2007 (!) een ontwerp wetsvoorstel klaarligt, namelijk het wetsvoorstel 'Schadecompensatie strafvorderlijk overheidsoptreden', waarin een voorstel wordt gedaan het Wetboek van Strafvordering aan te passen omtrent schadecompensatie.²⁵ Dit wetsvoorstel is gedaan naar aanleiding van een aanvaarde motie van de Tweede Kamer, waarin wordt gepleit voor een spoedige totstandkoming van een algehele en brede regeling inzake tegemoetkoming bij schade ten gevolge van strafvorderlijk overheidsoptreden.²⁶ Op basis van die voorgestelde regeling komt alle schade tengevolge van (on)rechtmatige strafvorderlijke handelingen in aanmerking voor vergoeding.

Dit wetsvoorstel beoogt namelijk na art. 592a Sv een nieuwe titel in te voegen. Deze derde titel, luidende schadecompensatie, kent 8 artikelen waarin de mogelijkheden tot het doen van een verzoek van schadevergoeding bij (on)rechtmatig strafvorderlijk optreden uitgebreid wordt geregeld. Volgens het voorgestelde art. 594 lid 1 sub b Sv kan een gewezen verdachte die rechtstreeks schade lijdt ten gevolge van strafvorderlijk handelen van een overheidsorgaan, schriftelijk een verzoek tot schadecompensatie indienen bij het College van Procureurs-generaal indien het strafvorderlijk handelen onrechtmatig was in de zin van art. 597 lid 3 Sv. Volgens dat laatste artikel wordt de rechtmatigheid dan wel

²⁵ *Kamerstukken II* 2005/06, 29 271, nr. 3 en *Kamerstukken II* 2006/07, 29 271, nr. 5

²⁶ *Kamerstukken II* 2005/06, 30 164, nr. 19

onrechtmatigheid van de schadeveroorzakende handeling beoordeeld naar het tijdstip waarop deze handeling heeft plaats gevonden.

Voorts kan ingevolge het voorgestelde art. 597 lid 1 Sv voor rechtmatig veroorzaakte schade compensatie worden toegekend in geval de rechtstreeks benadeelde onevenredig is getroffen door het besluit of de handeling en de schade die hierdoor is veroorzaakt uitgaat boven het normaal maatschappelijk risico. Deze bepaling lijkt te zijn afgeleid uit het in het bestuursrecht ontwikkelde leerstuk nadeelcompensatie (zie daarvoor paragraaf 5.2.2.1).

Vaststaat dat met deze regeling een specifieke, laagdrempelige, procedure ingevoerd kan worden omtrent verzoeken tot schadecompensatie als gevolg van strafvorderlijk handelen. In de memorie van toelichting bij dit wetsvoorstel wordt ook expliciet vermeld dat de regeling zowel betrekking heeft op rechtmatig als onrechtmatig overheidsoptreden. Mede in het licht van dit onderzoek zou een dergelijke regeling een uitkomst zijn, gelet op het feit dat voor wat betreft het financiële aspect van een beslagzaak strafvorderlijk dan wel strafrechtelijk niets geregeld is. Het wetsvoorstel staat echter in de ijskast en het is onduidelijk wanneer feitelijke invoering plaats zal gaan vinden.

5.1.2 Klacht indienen

Naast wettelijke bepalingen omtrent schadevergoedingen kan een betrokkene zich natuurlijk altijd rechtstreeks wenden tot het betreffende orgaan waarvan hij meent rechtens een vergoeding te krijgen. Vragen staat immers vrij.

De belanghebbende kan een klacht indienen bij de bewaarder wanneer de klacht betrekking heeft op de al dan niet uitgekeerde taxatiewaarde van een inbeslaggenomen voorwerp. Schadevergoedingsverzoeken worden vervolgens ook door de bewaarder behandeld. Een en ander staat vermeld in de eerder aangehaalde Aanwijzing inbeslagneming onder VIII.

5.2 Welke schadevergoedingsmogelijkheden bestaan er voor een beslagene?

5.2.1 Onrechtmatige overheidsdaad

In hoofdstuk 2 en in dit hoofdstuk is betoogd dat er voor een beslagene geen mogelijkheid bestaat om, wat betreft bepalingen in het Wetboek van Strafvordering, de procedure omtrent vervreemding van een inbeslaggenomen voorwerp aan te vechten. Wel zou een beslagene zich kunnen beroepen op het feit dat jegens hem een (on)rechtmatige daad is begaan door de overheid.

Op het moment dat een beslagene bezwaar heeft tegen bijvoorbeeld de, al dan niet uitgekeerde, taxatiewaarde van zijn inbeslaggenomen voorwerp zal hij een andere weg moeten bewandelen dan die van de klaagschriftprocedure van art. 552a Sv. Hiervoor is een zijweg nodig richting een ander rechtsgebied. Een beslagene zal namelijk in een dergelijk geval moeten betogen dat hij schade heeft geleden door het handelen van de overheid. Schade die geleden is na een handeling van een ander kan worden verhaald middels de onrechtmatige daad, een leerstuk uitgelegd in het Burgerlijk Wetboek. Een beroep op de onrechtmatige overheidsdaad ex. art. 6:162 BW zal echter falen, gelet op het feit dat een strafvorderlijke beslaglegging op voorwerpen van een verdachte in een strafzaak, behoudens uitzonderingen, geen onrechtmatige handeling van de overheid is. Daarbij verdient het opmerking dat over de rechtmatigheid van de beslaglegging op zichzelf de weg van art. 552a Sv openstaat. Aangenomen mag worden dat de beslaglegging dus in de kern rechtmatig is

geweest, op het moment dat een rechter aangesproken wordt omtrent geleden schade door verkoop of vernietiging van het voorwerp.

Daarnaast verdient het ook nog opmerking dat het enkele feit dat niet voldaan kan worden aan een gegeven last tot teruggave (omdat het voorwerp al is verkocht) ook geen onrechtmatigheid met zich meebrengt. Bij wet is immers geregeld dat in een zodanig geval de prijs die het voorwerp bij verkoop heeft opgebracht of redelijkerwijze zou hebben opgebracht uitbetaald dient te worden. Nu zowel de vervreemding van een inbeslaggenomen voorwerp, als het gevolg daarvan – het niet kunnen voldoen aan een last tot teruggave – bij wet is geregeld, is het enkele feit dat er niet voldaan kan worden aan de last tot teruggave per definitie niet onrechtmatig.

5.2.2 Rechtmatige overheidsdaad

Gelet op het hetgeen vermeld in voorgaande paragraaf zal een beroep op de onrechtmatige overheidsdaad bij de rechter in geen geval slagen. Een procedure omtrent de financiële schade die verondersteld wordt te zijn geleden als gevolg van het handelen van de bewaarder kan dan slechts nog geschieden op grond van de rechtmatige overheidsdaad. Dit leerstuk is niet gemakkelijk. Immers, welke wettelijke grondslag valt aan te wijzen welke voorziet in de vergoeding van rechtmatig veroorzaakte schade? Daarnaast heeft het leerstuk over de rechtmatige daad zich via verschillende lijnen ontwikkeld, wat het een en ander bemoeilijkt. Een schadevergoeding op grond van een rechtmatige overheidsdaad heeft namelijk zowel bij de bestuursrechter als bij de burgerlijke rechter een ontwikkeling doorgemaakt.

5.2.2.1 Bij de bestuursrechter

Allereerst een korte introductie. Een bestuur, in welke vorm dan ook, behartigt een algemeen belang. Veelal dienen daarvoor individuele belangen te wijken. In art. 3:4 Algemene wet bestuursrecht (hierna: Awb) is daarom de zogenaamde eis van niet-onevenredigheid opgenomen. Nadelige gevolgen van een besluit in de zin van art. 1:3 Awb mogen niet onevenredig zijn in verhouding tot het te dienen doel. In principe mag een bestuur de belangen van een individu schaden, zolang de algemene belangen daar maar tegen opwegen. In sommige gevallen is het nadeel van een of enkele burgers echter zo groot dat niet makkelijk te rechtvaardigen is dat zij zelf de lasten daarvan zouden moet dragen.

Daarom kan het voorkomen dat een bestuursorgaan aan een individu schade dient te vergoeden na rechtmatig overheidshandelen. De rechtmatige overheidsdaad wordt in het bestuursrecht daarom ook wel aangeduid als de nadeelcompensatie. Dit stelsel is ontleend aan het Franse beginsel van 'égalité devant les charges publiques'. Dit is een algemeen beginsel van behoorlijk bestuur welke inhoudt dat er in de samenleving een gelijke verdeling van publieke lasten dient te zijn. Zo'n gelijkheid is echter lastig te bereiken. Reden waarom dat doorgaans ook niet wordt nagestreefd. Het beginsel heeft daarom de strekking dat een last die een enkeling moet dragen slechts in aanmerking komt voor schadevergoeding op het moment dat de last onevenredig is en buiten het normaal maatschappelijk risico valt. Wanneer hier sprake van is zal per schadeveroorzakende overheidshandeling verschillen. De ontwikkeling omtrent dit leerstuk wijst echter uit dat niet alle rechtmatige overheidshandelingen welke schade hebben veroorzaakt, vatbaar zijn voor een procedure bij de bestuursrechter. Er zijn een aantal verschillende manieren te onderscheiden om een procedure bij de bestuursrechter van de grond te krijgen.

In sommige wetten en beleidsregels zijn bijvoorbeeld specifieke bepalingen opgenomen die een schadevergoeding regelen op het moment dat burgers onevenredige schade lijden ten

gevolge van een rechtmatig genomen besluit. Hier heeft de wetgever of het bestuursorgaan dus voorzieningen getroffen. Een voorbeeld is te vinden in de Wet Ruimtelijke Ordening alsook in de Onteigeningswet. Het voert in de zin van dit onderzoek te ver om deze voorbeelden uitvoerig te bespreken. Voldoende is dat langs deze weg nadeelcompensatie kan worden verkregen door een beroep te doen op deze specifieke bepalingen. Daarentegen dient vermeld te worden dat op het moment dat dergelijke regels of bepalingen ontbreken, dat geenszins betekent dat nadeelcompensatie uitgesloten is.

Het komt namelijk ook voor dat schade wordt geleden door handelen van de overheid, zonder dat er sprake is van een wettelijke grondslag waarop de burger zich kan beroepen om die schade vergoed te krijgen. Een dergelijk persoon die schade heeft geleden kan dan altijd een schadevergoedingsverzoek aan het betreffende bestuursorgaan doen. Dat staat immers vrij. Het gaat er dan hoofdzakelijk om dat de wet een overheidshandelen omschrijft, waarna een burger vraagt om schadevergoeding omwille van dat overheidshandelen. Het betreffende bestuursorgaan dient op die aanvraag te beslissen. Een daarop volgende beslissing wordt een zelfstandig schadebesluit genoemd. Dit is de reactie van het betreffende bestuursorgaan op het verzoek van een benadeelde om zijn geleden schade door handelingen van dat overheidsorgaan te compenseren. Dit raakt vervolgens de vraag in hoeverre het bestuursorgaan gehouden is de geleden schade te compenseren en in hoeverre een beslissing daarover aan te vechten is bij de bestuursrechter.

Of deze beslissingen appellabel zijn in de zin van de Awb bij de bestuursrechter heeft de Afdeling rechtspraak van de Raad van State in 1997 bepaald. In de uitspraak in de zaak Van Vlodrop bepaalde de Afdeling:

“dat de reactie van een bestuursorgaan op een verzoek om vergoeding van schade die is veroorzaakt door rechtmatige uitoefening door een bestuursorgaan van een aan het publiekrecht ontleende bevoegdheid, een besluit is in de zin van art. 1:3 Awb, ook als daarvoor geen wettelijke regeling of beleidsregel als grondslag is aan te wijzen. Of een dergelijk besluit ook appellabel is bij de bestuursrechter, hangt af van de oorzaak van de schade. Wordt gevraagd om vergoeding van schade die zou zijn veroorzaakt door een bij de bestuursrechter appellabel besluit of appellabele handeling van een bestuursorgaan, dan is ook de reactie op het verzoek om schadevergoeding aan appellabel besluit.”²⁷

Anders gezegd, een beslissing op een schadevergoedingsverzoek is alleen dan appellabel in het geval dat de handeling van de overheid waardoor de burger zich heeft bewogen om een verzoek tot compensatie van geleden schade te doen ook appellabel is. Betreft het verzoek vergoeding van schade die zou zijn veroorzaakt door een niet bij de bestuursrechter appellabele handeling van de overheid, dan is de beslissing op het verzoek om compensatie van geleden schade wel een besluit, maar geen appellabele in de zin van de Awb. Dit wordt ook wel de leer van de materiële en formele connexiteit genoemd.

²⁷ ABRvS 6 mei 1997, AB 1997/229

In het licht van dit onderzoek moet de verkoop van een voorwerp door de DRZ dus als een besluit in de zin van de Awb kunnen worden beschouwd, om tot de conclusie te komen dat de weg naar de bestuurlijke rechter open staat inzake een verzoek tot schadevergoeding omtrent een te lage al dan niet uitgekeerde taxatiewaarde van een voorwerp. Nu de verkoop op zichzelf niet een besluit is in de zin van de Awb en dus ook niet appellabel is, is de beslissing op een schadevergoedingsverzoek van de DRZ een niet appellabel besluit en is dus de weg naar de bestuursrechter afgesloten. De andere vereisten uit de Awb omtrent appellabele besluiten hoeven hierdoor niet meer besproken te worden. Geconcludeerd moet worden dat de weg naar de bestuursrechter in verband met de financiële aspecten over een beslagzaak is afgesloten.

5.2.2.2 Bij de civiele rechter

Het Burgerlijk Wetboek kent geen wettelijke grondslag voor de erkenning van schadevergoeding op grond van de rechtmatige (overheids)daad. Ondanks dat feit heeft de Hoge Raad telkens art. 6:162 BW (het artikel waar de onrechtmatige daad op gebaseerd is) als grondslag voor een schadevergoeding ingevolge rechtmatige daad gekozen. Men zou kunnen betogen dat dit een verwrongen weg is, ook gelet op het hetgeen onder paragraaf 5.2.1 betoogd is. Desondanks heeft het leerstuk van de rechtmatige daad zich bij de burgerlijke rechter op deze manier ontwikkeld.

Halverwege de vorige eeuw heeft de Hoge Raad al jurisprudentie gevormd betreffende de schadevergoeding in verband met geoorloofd overheidshandelen die thans de rechtmatige overheidsdaad genoemd wordt. Het kromme aan dit leerstuk is dat schade voortvloeiend uit een rechtmatige daad niet kan worden verhaald, dat past simpelweg niet in het civielrechtelijke systeem van schadevergoeding. Een dergelijke compensatie kan slechts aan de orde zijn bij onrechtmatig handelen. Daarom zal een persoon die zich tot de burgerlijke rechter wendt met een verzoek tot schadevergoeding moeten betogen dat de overheid een onrechtmatige daad heeft gepleegd en dat daardoor vergoeding van geleden schade zou moeten volgen.

Ogenschijnlijk lijkt dit een onmogelijke opgave. De Hoge Raad heeft echter in een aantal arresten betoogd dat dit wel mogelijk is. Uit die arresten kan het volgende opgemaakt worden.²⁸ De Hoge Raad acht schadeveroorzakend handelen van een bestuursorgaan gerechtvaardigd, mits daarmee een algemeen belang wordt behartigd, maar desondanks toch onrechtmatig, tenzij degenen die er schade van ondervinden, worden gecompenseerd. Op een andere manier geformuleerd betekent dit dat de handeling van de overheid in de kern rechtmatig is, maar toch onrechtmatig op het moment dat een schadevergoeding zou uitblijven. Concluderend kan gesteld worden dat het toebrengen van onevenredige schade bij een op zichzelf rechtmatige overheidshandeling onrechtmatig wordt geacht door de Hoge Raad op het moment dat schadevergoeding uitblijft. Dit wordt door de Hoge Raad ook wel onrechtmatigheid ex post genoemd.

²⁸ HR 18 februari 1994, *NJ* 1944/1945, 226 (Jochems duinwater); HR 19 december 1952, *NJ* 1953, 642 (Voorste Stroom VII); HR 18 januari 1991, *NJ* 1992, 638 (Leffers / Staat).

5.2.2.3 Vereisten art. 6:162 BW

Om tot een onrechtmatige daad te komen moet er, naast de onrechtmatigheid, nog aan een aantal andere vereisten worden voldaan. In art. 6:162 BW is de onrechtmatige daad tot uitdrukking gebracht en in dat artikel zijn de meeste vereisten te vinden. Er kan alleen dan schadevergoeding worden toegekend op het moment dat er aan zeven vereisten is voldaan. Die eisen kunnen vertaald worden in vragen. In de volgende tabel zijn de vereisten schematisch weergegeven. Daarbij zal, waar nodig, een aantal vereisten nader uit worden gelegd.

VEREISTEN	VRAAG
1. Onrechtmatigheid	Is de handeling onrechtmatig vanwege de schending van een (on)geschreven rechtsnorm? Het Burgerlijk Wetboek kent drie vormen van onrechtmatigheid. Namelijk een inbreuk op een (subjectief) recht, een doen of nalaten in strijd met een wettelijke plicht of een doen of nalaten in strijd met hetgeen volgens ongeschreven recht in het maatschappelijk verkeer betaamt. Alleen op het moment dat wordt vastgesteld dat een overheidsorgaan niet in redelijkheid tot een bepaalde handeling had kunnen komen, is er sprake van een onrechtmatige gedraging. In het licht van de rechtmatige overheidsdaad zit de onrechtmatigheid in het feit dat een schadevergoeding uitblijft nadat onevenredige schade is ontstaan door een rechtmatige overheidshandeling. De onrechtmatigheid is daar per definitie mee gegeven. Men zou kunnen betogen dat het uitblijven van de schadevergoeding onrechtmatig is in die zin dat het een nalaten is in strijd is met hetgeen volgens ongeschreven recht in het maatschappelijk verkeer betaamt.
2. Toerekenbaarheid	Kan de handeling worden toegerekend aan de overheid? Zie ad 4.
3. Relativiteit	Strekt de geschonden rechtsnorm tot bescherming van het belang van de benadeelde? Het relativiteitsvereiste is uitgewerkt in art. 6:163 BW. Wat betreft gedragingen die onder de eerste onrechtmatigheidscategorie vallen wordt altijd aangenomen dat naar de aard van de daad aan dit vereiste is voldaan. Een inbreuk op een recht van een ander is immers altijd onrechtmatig jegens degene op wiens recht inbreuk is gemaakt. Voor de derde onrechtmatigheidscategorie geldt een soortgelijke redenering. Omdat deze ongeschreven zorgvuldigheidsnorm betrekking heeft op de zorgvuldigheid die in een bepaalde verhouding ten opzichte van een of meer anderen behoort te worden betracht, is het relatieve karakter van de onrechtmatigheid met de normschending gegeven.

4. Causaliteit	Heeft de onrechtmatige handeling de schade veroorzaakt? Hiervoor geldt de leer van de toerekening naar redelijkheid, omschreven in art. 6:98 BW: Voor vergoeding komt slechts in aanmerking schade die in zodanig verband staat met de gebeurtenis waarop de aansprakelijkheid van de schuldenaar berust, dat zij hem, mede gezien de aard van de aansprakelijkheid en van de schade, als een gevolg van deze gebeurtenis kan worden toegerekend.
5. Schade	Is daadwerkelijk schade geleden die kan worden vergoed?
6. Eigen schuld	Moet de schade voor rekening van de benadeelde blijven vanwege eigen handelen of nalaten?
7. Verjaring	Is de verjaringstermijn voor de vordering verlopen? Als alle zes vereisten positief zijn beantwoord rest slechts nog de vraag of de rechtsvordering verjaard is. Het antwoord op die vraag is gelegen in art. 3:310 BW. Lid 1 van dat artikel luidt als volgt: Een rechtsvordering tot vergoeding van schade of tot betaling van een bedongen boete verjaart door verloop van vijf jaren na de aanvang van de dag, volgende op die waarop de benadeelde zowel met schade of de opeisbaarheid van de boete als met de daarvoor aansprakelijke persoon bekend is geworden, en in ieder geval door verloop van twintig jaren na de gebeurtenis waardoor de schade is veroorzaakt of de boete opeisbaar is geworden.

Figuur 9. Vereisten art. 6:162 BW

5.3 Verhouding civielrechtelijke en strafrechtelijke schadevergoeding

Onder 5.1.1 is betoogd dat er een wetsvoorstel ligt omtrent schadevergoeding bij strafvorderlijk overheidshandelen. Vaststaat dat, zoals onder 5.2.2.2 is beschreven, schadevergoeding mogelijk is middels een procedure bij de civiele rechter over het financiële aspect van een strafvorderlijke beslagzaak. Dit raakt de vraag of het voornoemde wetsvoorstel ten overvloede is opgesteld. Er is immers een manier om schadevergoeding te vorderen. Toch is een regeling in het Wetboek van Strafvordering wenselijk. Hiervoor is een aantal argumenten aan te voeren.

Een stelsel wat voorziet in schadeverzoeken in strafvorderlijk kader komt de eenvoud en de overzichtelijkheid van het rechtstelsel ten goede. Thans is er sprake van een onoverzichtelijke situatie, omdat de schadecompensatie voorzieningen niet algemeen geregeld zijn. Met de komst van de wet Schadecompensatie strafvorderlijk overheidsoptreden wordt een algemene regeling gevormd met één loket voor schade die is ontstaan ten gevolge van strafvorderlijk overheidsoptreden. Daarbij geldt ook dat – en dat mag als feit van algemene bekendheid worden beschouwd – een strafrechter een strafvorderlijke context waarop het schadeverzoek gebaseerd is beter kan beoordelen dan een burgerlijke rechter.

Voorts is de civielrechtelijke weg in de kern eigenlijk niet toegesneden op de schadevergoeding van rechtmatige handelingen. De burgerlijke rechter is namelijk gehouden aan het stelsel van het Burgerlijk Wetboek waaruit geconcludeerd moet worden dat een schadevergoeding slechts plaats kan vinden bij onrechtmatige handelingen. Via een U-bocht, uit nood gecreëerd door de Hoge Raad, wordt de rechtmatige handeling in de vorm van de onrechtmatige daad gegoten.

Aan deze constructie is een groot nadeel verbonden in die zin dat het onwenselijk is dat legitiem overheidsoptreden achteraf toch als onrechtmatige daad wordt aangemerkt.²⁹ Dit zou de slagvaardigheid van de overheid onder druk zetten. Daarnaast levert het verwrongen rechtspraak op. Een voordeel van een strafvorderlijke procedure daarentegen is dat deze kan worden toegesneden op de strafprocesrechtelijke context.

5.4 Conclusie

Geconcludeerd kan worden dat er tegen inbeslagneming weliswaar een rechtsmiddel open staat, maar dat de rechter in zo'n 552a-procedure slechts de formele wettelijke vereisten toetst wat betreft bijvoorbeeld de gronden van de inbeslagname. Inzake het voornemen tot vervreemding of de feitelijke uitvoering daarvan, staat geen strafvorderlijk rechtsmiddel open. Een beslagene/rechthebbende kan dan wel een klacht indienen bij de betrokken instantie als het gaat om geschade financiële belangen. In zo'n procedure valt echter niks op een juridische manier af te dwingen. Als laatste redmiddel kan de beslagene zich tot slot wenden tot de burgerlijke rechter om hem te verzoeken een schadevergoeding op grond van de rechtmatige daad toe te kennen. Een invoering van het wetsvoorstel Schadecompensatie strafvorderlijk overheidshandelen zou een uitkomst kunnen bieden. Helaas is deze wet nog niet ingevoerd.

²⁹ HR 13 oktober 2006, NJ 2007,432, m.nt. prof. Mr J.B.M. Vranken

Hoofdstuk 6. Conclusies en aanbevelingen

Dit laatste en concluderende hoofdstuk bevat stapsgewijs alle punten die aandacht verdienen voortkomend uit het onderzoek. De centrale vraag bij dit onderzoek was de volgende. Welke aanbevelingen zijn af te leiden uit een analyse van de huidige wet- en regelgeving en stand van jurisprudentie wat betreft strafvorderlijke beslagzaken ex. art. 94 en 94a Sv, om als advocaat de juiste middelen aan te wenden om een geschaad financieel belang van een beslagene/eigenaar van een inbeslaggenomen voorwerp te kunnen voorkomen of te compenseren? Gelet op die vraag is het kennisdoel van dit onderzoek het geven van een advies. Daardoor hebben de navolgende conclusies de vorm van een aanbeveling. Reden waarom er geen paragrafen opgesteld zijn voor de conclusies en aanbevelingen apart. In dit afsluitende hoofdstuk zal volledigheidshalve wel steeds expliciet worden vermeld of er sprake is van een conclusie of een aanbeveling.

Dit onderzoek heeft allereerst een overzicht wat betreft de wet- en regelgeving en jurisprudentie over beslagzaken ex. art. 94 en 94a Sv opgeleverd. Vaststaat dat op grond van die artikelen beslag mag worden gelegd op verschillende voorwerpen in het kader van de strafvordering. Een inbeslaggenomen voorwerp wordt nadat het in beslag is genomen, mits teruggave niet aan de orde is of kan zijn, ondergebracht bij een bewaarder. De bewaarder is veelal de Domeinen Roerende Zaken, maar ook andere instanties kunnen als bewaarder worden aangewezen. Een en ander hangt af van het soort voorwerp dat in beslag is genomen. De bewaarder kan vervolgens bij machtiging van het Openbaar Ministerie inbeslaggenomen voorwerpen verkopen. Geconcludeerd moet worden dat de beslagene/eigenaar tegen die verkoop geen rechtsmiddelen aan kan wenden. De procedure van art. 552a Sv staat immers niet open om bezwaar te maken tegen de verkoop van een inbeslaggenomen goed, een voornemen daartoe of de uiteindelijke opbrengst daarvan. Een belanghebbende kan zich immers op basis van voornoemd artikel slechts beklagen over de rechtmatigheid van het beslag, het gebruik van de in beslag genomen voorwerpen of het uitblijven van een last tot teruggave. Een andere grond maakt dat de klager niet ontvankelijk wordt verklaard. De Hoge Raad heeft daarenboven bepaald dat beklag in de zin van art. 552a Sv niet openstaat voor bezwaar tegen een voornemen tot vervreemding of de feitelijke uitvoering daarvan. Daardoor moet uit de wet- en regelgeving, alsmede de daarbij behorende jurisprudentie, geconcludeerd worden dat de rechtsbescherming inzake de financiële belangen van een beslagene tekort schiet. De persoonlijke belangen van een beslagene worden hierdoor onvoldoende gewaarborgd.

Vervolgens is uit praktijkvoorbeelden inderdaad gebleken dat mede door de wettelijke gebreken problemen ontstaan. Er zijn daarbij een tweetal in het oog springende problemen te onderscheiden omtrent beslagzaken. Uit zaken afkomstig van de praktijkvoering van De Rooij / Van Wijk Advocaten, rapporten en brieven van de Nationale Ombudsman en jurisprudentie gepubliceerd op www.rechtspraak.nl, komt namelijk naar voren dat beslagene ervaren dat zij niet actief geïnformeerd worden omtrent de actuele of veranderende status van het beslag en dat zij zich in sommige gevallen niet kunnen verenigen met de verkoopopbrengst van hun verkochte inbeslaggenomen voorwerp.

Wat betreft het probleem omtrent de informatieverstrekking in beslagzaken is als oorzaak aan te wijzen het ontbreken van een regeling of voorschrift welke bepaald dat beslagene automatisch geïnformeerd worden over de actuele of veranderende status van een inbeslaggenomen voorwerp. Om als advocaat zelf voortdurend te informeren naar de status van een beslagzaak blijkt ondoenlijk en niet haalbaar. Het is daarom dan ook aan het Openbaar Ministerie – in het licht van de centrale vraag van dit onderzoek – ten overvloede aan te bevelen een dergelijke regeling op te stellen. Dit zou bij de al bestaande aanwijzing inzake inbeslagneming gevoegd kunnen worden. Een regeling of voorschrift welke bepaalt dat beslagene op de hoogte worden gesteld van de actuele – of de (toekomstig)

veranderende – status van een inbeslaggenomen voorwerp zou een hoop problemen kunnen voorkomen. De beslagene, of zijn advocaat, kan in dat geval telkens tijdig en gericht ageren. Hij zou bijvoorbeeld ten eerste zelf kunnen trachten het voorwerp terug te kopen op de openbare veiling. Een andere mogelijkheid is om te verzoeken dat de beslagene dat überhaupt niet onverwijd zou kunnen doen. Ook zou verzocht kunnen worden om teruggave onder zekerheidstelling. Doordat beslagene thans niet geïnformeerd worden, wordt uitvoering geven aan deze mogelijkheden niet per definitie ontnomen, maar wel aanzienlijk bemoeilijkt.

Het tweede opzichtelijke knelpunt houdt verband met de opbrengst van een reeds verkocht inbeslaggenomen voorwerp. Genoemd probleem doet zich veelal voor bij inbeslaggenomen auto's. Dit onderzoek heeft zich daarom tot die gevallen beperkt. De onenigheid ontstaat op het moment dat een auto teruggegeven kan worden (omdat de rechter of Officier van Justitie dit heeft bepaald), maar vervolgens blijkt dat de auto is verkocht. Uit dit onderzoek is gebleken dat beslagene zich dan beklagen over de opbrengst van die verkoop. Gebleken is dat voorwerpen onder de – door betrokkene gestelde – in redelijkheid vast te stellen waarde verkocht worden. De taxatiewaarde die vastgesteld is door de Domeinen Roerende Zaken wordt verondersteld (te) laag te zijn.

Het geschetste probleem is ook uitvoerig onderzocht door de Nationale ombudsman. Dat onderzoek is vergeleken met de huidige werkwijze van de Domeinen Roerende Zaken met betrekking tot het taxeren van de auto's en daaruit kan de volgende conclusie getrokken worden. Gebleken is dat het betrekken van de technische staat van een auto van onontbeerlijk belang is bij de schatting van de waarde van een auto. De DRZ betreft die specificaties niet bij haar taxaties. Dit leidt vervolgens onvermijdelijk tot onbetrouwbare taxatiewaarden. Daardoor is de verkoop van een inbeslaggenomen voorwerp niet op de meest geschikte en beste wijze voorbereid en daardoor vertegenwoordigt de taxatiewaarde niet de waarde in het economisch verkeer. Dit zou echter wel de maatstaf moeten zijn volgens de rechter.

Uit het onderzoek is de indruk gewekt dat DRZ zich verdedigt door te stellen dat een verkoop bij DRZ niet op een lijn te stellen is met een 'normale' verkoop van een auto. Kopers weten dit en houden daar ook rekening mee bij het uitbrengen van een bod. Deze stelling is tot zover juist. Kopers bieden inderdaad anders ten opzichte van bijvoorbeeld een reguliere veiling. Dit houdt verband met het feit dat bidders bij veilingen van DRZ door de jaren heen vertrouwd zijn geraakt met de biedingen en gunningen die een indicatie geven voor de achterliggende taxatiewaarde van een bepaalde auto. De DRZ trekt hier vervolgens de conclusie uit dat de taxatiewaarden daardoor voldoende secuur zijn, omdat er biedingen volgen die ongeveer gelijk zijn aan de door DRZ gestelde waarden. Uit het onderhavige onderzoek komt een andere conclusie naar voren. Kopers bij DRZ bieden namelijk op basis van wat zij aanmerken als een redelijke prijs voor een auto waarvan de technische staat een raadsel is. Biedingen zullen dus in de regel hoger zijn op het moment dat kopers op de hoogte zijn van het feit dat een auto bijvoorbeeld wel technisch in orde is. Er is dan immers geen risico meer dat er geboden wordt op een niet werkende auto. Door deze gang van zaken spelen de DRZ en de kopers bij de veilingen volgens dezelfde spelregels. Dat is echter niet zo voor de beslagene/eigenaar van de auto in kwestie. Hij is doorgaans wel goed geïnformeerd over de technische staat van zijn auto. Door genoemde gang van zaken is het onvermijdelijk dat er meningsverschillen kunnen ontstaan over de waarde van een inmiddels verkochte (of vernietigde) auto.

Gebleken is dat als er daadwerkelijk een meningsverschil ontstaat over de financiële aspecten van een beslagzaak, de klaagschriftprocedure van art. 552a Sv niet de procedure is waarin het een en ander beslecht kan worden. Een persoon die zich in zijn financiële belang geschaad acht, kan wel altijd een schadevergoedingsverzoek indienen bij de DRZ. Vragen staat immers vrij. Het is dan ook aan De Rooij / Van Wijk Advocaten aan te bevelen om, op het moment dat een cliënt zich in zijn financiële belang geschaad acht, een dergelijk verzoek schriftelijk in te dienen bij de DRZ. De bewaarder behandelt vervolgens dat schadevergoedingsverzoek. De rechter is echter uitgesloten van deze procedure. Om genoemd belang bij een rechter aan te vechten zal een andere weg bewandeld moeten worden. Uit dit onderzoek is naar voren gekomen dat een schadevergoeding op basis van de rechtmatige daad de enige manier is om een verondersteld geschaad financieel belang in beslagzaken door een rechter te laten beslechten.

Er moet echter geconcludeerd worden dat deze civielrechtelijke weg in principe per definitie niet is toegesneden op de schadevergoeding wegens rechtmatige handelingen. De burgerlijke rechter is namelijk gehouden aan het stelsel van het Burgerlijk Wetboek waaruit geconcludeerd moet worden dat een schadevergoeding slechts plaats kan vinden bij onrechtmatige handelingen. Via een U-bocht, uit nood gecreëerd door de Hoge Raad, wordt de rechtmatige handeling in de vorm van de onrechtmatige daad gegoten. Art. 6:162 BW is derhalve de grondslag waarop schadevergoeding geëist dient te worden bij rechtmatige handelingen. Handelingen van de overheid vallen hier ook onder. Kort gezegd kan uit de jurisprudentie afgeleid worden dat het toebrengen van onevenredige schade bij een op zichzelf rechtmatige overheidshandeling onrechtmatig wordt geacht door de Hoge Raad op het moment dat schadevergoeding uitblijft.

Het is aan De Rooij / Van Wijk Advocaten aan te bevelen een dergelijke procedure te starten bij de burgerlijke rechter op het moment dat een cliënt veronderstelt in zijn financiële belang getroffen te zijn. Via deze weg kan namelijk – in tegenstelling tot het indienen van een schadeverzoek bij de bewaarder – het een en ander afgedwongen worden bij een rechter. Maar om uiteindelijk tot een geslaagd beroep op de rechtmatige overheidsdaad te komen, moet voldaan worden aan de zeven vereisten van art. 6:162 BW. De eerste eis van genoemd artikel is die van de onrechtmatigheid. Alleen op het moment dat wordt vastgesteld dat een overheidsorgaan niet in redelijkheid tot een bepaalde handeling had kunnen komen, is er sprake van een onrechtmatige gedraging. In het licht van de rechtmatige overheidsdaad zit de onrechtmatigheid in het feit dat een schadevergoeding uitblijft nadat onevenredige schade is ontstaan door een rechtmatige overheidshandeling. De onrechtmatigheid is daar per definitie mee gegeven. Men zou kunnen betogen dat het uitblijven van de schadevergoeding daarom onrechtmatig is in die zin dat het een nalaten is in strijd is met hetgeen volgens ongeschreven recht in het maatschappelijk verkeer betaamt. Daarmee is vervolgens ook voldaan aan het relativiteitsvereiste, welke is uitgewerkt in art. 6:163 BW. Om aan deze eis te voldoen moet de vraag of de geschonden rechtsnorm strekt tot bescherming van het belang van de benadeelde positief beantwoord worden. Omdat de zojuist genoemde ongeschreven zorgvuldigheidsnorm betrekking heeft op de zorgvuldigheid van een overheidsorgaan die in een bepaalde verhouding ten opzichte van een of meer anderen behoort te worden betracht, is het relatieve karakter van de onrechtmatigheid met de normschending gegeven. Vervolgens dient er ook voldaan te worden aan de vereisten van de toerekening en causaliteit, welke inhoudt dat de handeling toegerekend moet kunnen worden aan het overheidsorgaan. Voor vergoeding komt immers slechts in aanmerking schade die in zodanig verband staat met de gebeurtenis waarop de aansprakelijkheid van de schuldenaar berust, dat zij hem, mede gezien de aard van de aansprakelijkheid en van de schade, als een gevolg van deze gebeurtenis kan worden toegerekend. Tot slot is het nog noemenswaardig om de verjaringstermijn uit art. 3:310 BW in acht te nemen, alsmede de mogelijkheid dat de schade eventueel door eigen handelen of nalaten voor rekening van de benadeelde dient te blijven. En er moet uiteraard sprake zijn van daadwerkelijk geleden schade.

Eindconclusie

De centrale vraag van dit onderzoek is de volgende; welke aanbevelingen zijn af te leiden uit een analyse van de huidige wet- en regelgeving en stand van jurisprudentie wat betreft strafvorderlijke beslagzaken ex. art. 94 en 94a Sv, om als advocaat de juiste middelen aan te wenden om een geschaad financieel belang van een beslagene/eigenaar van een inbeslaggenomen voorwerp te kunnen voorkomen of te compenseren? Deze vraag is in twee delen te beantwoorden.

Een geschaad financieel belang kan in eerste instantie voorkomen worden als de informatieverstrekking tussen partijen soepeler verloopt. Dit kan bereikt worden door je als advocaat actief in te spannen om op de hoogte te blijven van de actuele status van een inbeslaggenomen voorwerp. Dit blijkt echter, zoals eerder gesteld, ondoenlijk. Een meer reële oplossing voor dit probleem zou moeten komen van de kant van de overheid. Een regeling of voorschrift welke bepaalt dat de betrokken instanties beslagene op de hoogte brengen van de status van een inbeslaggenomen voorwerp zou een hoop problemen kunnen voorkomen. Het is dan ook aan de overheid aan te bevelen een dergelijke bepaling op te stellen. Als advocaat zou je echter, nu een dergelijke regeling thans nog ontbreekt, zelf kunnen verzoeken om door bijvoorbeeld de Officier van Justitie tijdig geïnformeerd te worden omtrent veranderingen in de beslagzaak.

Voorts zouden meningsverschillen over de financiële aspecten van een beslagzaak gedeeltelijk (meningsverschillen zullen immers altijd blijven bestaan) voorkomen kunnen worden op het moment dat de manier van taxeren, door de Domeinen Roerende Zaken, betrouwbaarder wordt. Dit zou bereikt kunnen worden door de technische staat van een auto te betrekken bij dit proces.

Tot slot is het nog aan De Rooij / Van Wijk Advocaten aan te bevelen om – op het moment dat een financieel belang van een cliënt daadwerkelijk wordt verondersteld geschaad te zijn – je als advocaat voor de cliënt tot de burgerlijke rechter te wenden. Als aanbeveling luidt dan indien zulks het geval is om op grond van art. 6:162 BW schadevergoeding te eisen bij de burgerlijke rechter, omdat er zich een handeling van de overheid heeft voorgedaan die in de kern rechtmatig is geweest, maar die toch als onrechtmatig moet worden beschouwd omdat de betrokken cliënt onevenredig financieel is getroffen en er sprake is van het uitblijven van een schadevergoeding. Vervolgens dient ook betoogd te worden dat aan de andere vereisten – genoemd eerder in dit concluderende hoofdstuk – van art. 6:162 BW is voldaan. In zo'n geval kan eenzelfde resultaat worden behaald als bij het tweede jurisprudentie voorbeeld genoemd in paragraaf 4.1 van dit onderzoek. Daarin werd namelijk op basis van de rechtmatige daad door de kantonrechter aan de betrokkene een schadevergoeding van € 2.500,- toegekend.

Literatuurlijst

C.P.M. Cleiren, J.H. Crijns & M.J.M. Verpalen, *Wetboek van Strafvordering. Tekst en Commentaar*, Deventer: Kluwer 2015.

G.J.M. Corstens, *Het Nederlands strafprocesrecht*, Arnhem: Gouda Quint 2014.

P.A.M. Mevis, *Capita strafrecht*, Nijmegen: Ars Aequi Libri 2013.

M.J. Kronenberg & B. de Wilde, *Grondtrekken van het Nederlandse strafrecht*, Deventer: Kluwer 2015.

M.W. Scheltema, *Gemeenschappelijk recht. Wisselwerking tussen publiek- en privaatrecht*. Deventer: Kluwer 2008.

R. de Lange & G. van Maanen, *Onrechtmatige overheidsdaad. Rechtsbescherming door de burgerlijke rechter*, Deventer: Kluwer 2004.

K.J. de Graaf, A.T. Marseille & L.J.A. Damen, *Nadeelcompensatie en onrechtmatige overheidsdaad*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2014.